

**Strategija razvoja socialnega varstva v Ljubljani
za obdobje od 2021 do 2027**

Pripravile

sodelavke Oddelka za zdravje in socialno varstvo

Tilka Klančar

Tanja Hodnik

dr. Simona Topolinjak

in

zunanja sodelavka

dr. Vesna Leskošek

april 2021

Kazalo

SEZNAM KRATIC	3
1. Uvod	4
1.1. Proces priprave strategije	5
1.2. Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti na področju socialnega varstva v MOL	7
2. Oris stanja na področju socialnega varstva v MOL	8
2.1. Splošni demografski podatki	8
2.2. Značilnosti področja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana	9
2.2.1. Vloga MOL pri naslavljanju in zmanjševanju revščine	10
2.2.2. Vloga MOL pri zagotavljanju socialnovarstvenih storitev	10
3. Vloga socialnega varstva v izrednih razmerah	12
3.1 Ljubljana v spopadu z epidemijo Covid-19	14
4. Vizija 2045	16
5. Poslanstvo	16
6. Temeljne vrednote	17
7. Temeljna načela socialne politike v MOL	17
8. Splošni strateški cilji	18
9. Pristojnosti in naloge MOL na področju socialnega varstva	19
9.1. Naloge MOL po Zakonu o socialnem varstvu	19
9.2. Denarna pomoč MOL	20
9.3. Sofinanciranje socialnovarstvenih programov	21
10. Podpora javnemu in nevladnemu sektorju kot nosilcema razvoja socialnega varstva v Ljubljani	21
11. Pregled potreb in prioritet na posameznih področjih	23
11.1. Storitve in programi namenjeni ljudem, ki se znajdejo v socialni stiski	23
11. 2. Storitve in programi namenjeni starejšim	24
11.3. Storitve in programi namenjeni otrokom in mladostnicam_kom iz manj spodbudnih okolij	26
11.4. Storitve in programi namenjeni ljudem z različnimi oblikami oviranosti	27
11.5. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami v duševnem zdravju	28
11.6. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami zaradi motenj hranjenja	29
11.7. Storitve in programi namenjeni ženskam in otrokom, žrtvam nasilja	30
11.8. Storitve in programi namenjeni žrtvam trgovine z ljudmi	31

11.9. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami zaradi uživanja / zasvojenosti z alkoholom	32
11.10. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami zaradi uporabe / zasvojenosti z nedovoljenimi drogami	32
11.11. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami zaradi prekomerne rabe / zasvojenosti s sodobnimi elektronskimi tehnologijami	33
11.12. Storitve in programi namenjeni istospolno usmerjenim in ljudem različnih spolnih identitet in izrazov (LGBT+)	34
11.13 . Storitve in programi namenjeni imigrantom_kam	35
11.14. Storitve in programi namenjeni Romom_injam	36
12. Strateški cilji in ukrepi	37
13. Viri	51

SEZNAM KRATIC

CSD	Center za socialno delo	OZSV	Oddelek za zdravje in socialno varstvo
DSO	Dom za starejše občane		
ECDC	Evropski center za preprečevanje in obvladovanje bolezni	OZN	Organizacija združenih narodov
EU	Evropska unija	ReNSPV	resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva
IKT	Informacijsko-komunikacijska tehnologija	SLS	Služba za lokalno samoupravo
JP MOL	Javno podjetje MOL	SOAKO	Svet za odpravljanje arhitekturnih in komunikacijskih ovir
JSS MOL	Javni stanovanjski sklad MOL	SURS	Statistični urad Republike Slovenije
JZ MOL	Javni zavod MOL		
KŽ	Kabinet župana	SVSO	Svet za vprašanje starejših občanov
LGBT+	osebe različnih spolnih usmerjenosti, identitet in izrazov	UM	Urad za mladino
MOL	Mestna občina Ljubljana	UMAR	Urad za makroekonomske analize in razvoj
MS MOL	Mestni svet MOL		
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje	ZOD	Zavod za oskrbo na domu Ljubljana
NVO	Nevladna organizacija	WHO	Svetovna zdravstvena organizacija
OPVI	Oddelek za predšolsko vzgojo in izobraževanje		

1. Uvod

Oddelek za zdravje in socialno varstvo Mestne uprave Mestne občine Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: MOL) ima na področju socialnega varstva ključno nalogo, da zagotavlja razvoj socialnega varstva v MOL. V letu 2020 se je iztekla tretja strategija socialnega razvoja (prva je bila pripravljena za obdobje 2000-2005, druga 2007-2011 in tretja 2013-2020).

Nova strategija razvoja socialnega varstva v MOL je temeljni strateški dokument z izhodišči, usmeritvami ter cilji in aktivnostmi MOL na področju socialnega varstva v naslednjih sedmih letih, od leta 2021 do leta 2027. Dolgoročno načrtovanje je pomembno za stabilno zagotavljanje raznovrstnih oblik storitev in programov, ki so namenjeni pomoči in podpori ranljivim skupinam prebivalstva.

Skrb MOL za ranljive meščane_ke se kaže skozi različne storitve in programe, ki so jih v preteklih letih razvijali in ponujali javni zavodi in nevladne organizacije v MOL s podporo Oddelka za zdravje in socialno varstvo. S tem je MOL na tem področju presegala zakonsko določene obveznosti lokalne skupnosti in (so)financirala številne programe in storitve, ki po eni strani meščankam_om lajšajo težave in jim po drugi strani zagotavljajo bolj kakovostno življenje. Izjemno pomembne pa so tudi vse ozaveševalne aktivnosti, ki jih MOL izvaja skupaj z nevladnimi organizacijami in ozavešča širšo javnost o različnih problematikah.¹

Nova strategija je nastajala v času epidemije Covid-19, ki je spremenila življenje prebivalk_cev MOL. Odprla so se nova vprašanja, pojavili so se novi izzivi (npr. individualna svetovanja so se preselila na splet, reorganizirali so se dnevni centri). Povečale so se stiske ljudi (socialna, duševna) in zato je izjemno pomembno, da se politika socialnega varstva v MOL okrepi, saj se bo resnična stiska meščank_ov pokazala šele v naslednjih mesecih in letih. Pri tem so izjemno vlogo odigrale nevladne organizacije in javni zavodi na tem področju, ki so se v kritični situaciji takoj odzvali in ljudem ponudili pomoč in podporo v času epidemije. Kljub težkim razmeram so delali tudi v času epidemije in bili ves čas dosegljivi za ljudi. Brez aktivne participacije nevladnih organizacij bi bile stiske ljudi še večje in veliko ljudi bi ostalo brez pomoči.

---

¹ Več o socialnovarstvenih storitvah in programih, ki so se izvajali v preteklih letih, v Poročilu o izvajanju Strategije razvoja socialnega varstva 2013-2020.

1.1. Proces priprave strategije

Strategija je nastala na podlagi poročila iztekajoče se strategije in odzivov nevladnih organizacij, javnih zavodov in strokovne javnosti. Oddelek za zdravje in socialno varstvo MOL je skupaj z zunanjo sodelavko dr. Vesno Leskošek organiziral in izpeljal petnajst fokusnih skupin² na različnih področjih, kjer so predstavnice_ki nevladnih organizacij, javnih zavodov MOL in strokovnjaki_nje razpravljali o potrebah uporabnic_kov, o razvoju (novih) storitev ter prioritetah na posameznem področju. Osnutek strategije je bil tudi od 6. do 24. maja 2021 v javni obravnavi.

Podlaga za načrtovanje strategije so bili tudi nekateri nacionalni oziroma mednarodni dokumenti, ki načrtujejo usmeritve na globalni oziroma nacionalni ravni na področju socialnega varstva. Septembra 2015 so vse članice Organizacije združenih narodov soglasno sprejele *Agendo 2030 za trajnostni razvoj (Agenda 2030)*, ki predstavlja zgodovinski dogovor mednarodne skupnosti za odpravo revščine, zmanjševanje neenakosti, zagotovitev napredka ter zaščite okolja za sedanje in prihodnje generacije. Zastavljenih je 17 trajnostnih ciljev, med njimi npr. odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu, doseči enakost spolov, poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih.

Evropska unija (v nadaljnjem besedilu: EU) in njene članice imajo pri izvajanju ciljev trajnostnega razvoja vodilno vlogo. Države članice so spodbujene k proaktivnemu vključevanju Agende 2030 v nacionalne politike. Napredek EU pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja meri Eurostat.

Konec leta 2017 je bil sprejet *Evropski steber socialnih pravic*, ki predstavlja osnovo za vodenje socialne politike v EU. V njem je določenih 20 načel in pravic, razdeljenih v tri skupine: enake možnosti in dostop do trga dela, poštenu delovni pogoji ter socialna zaščita in vključevanje. Steber bi naj EU in države članice izvajale v sodelovanju s socialnimi partnerji, regijami, mesti in civilno družbo. Na pobudo Eurocities je tako MOL podpisala štiri zaveze k uresničevanju posameznih načel Evropskega stebra socialnih pravic (enakost spolov, enake možnosti, ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem, otroško varstvo in podpora za otroke, zdravstveno varstvo, vključevanje invalidov in stanovanja in pomoč za brezdomce), kjer je navedla dosežke na teh področjih in aktivnosti v naslednjih letih.

Marca 2021 je Evropska komisija predstavila *Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic*, ki določa konkretne ukrepe za nadaljnje izvajanje načel evropskega stebra socialnih pravic. Zastavljeni so trije krovni cilji EU, ki naj bi bili doseženi do leta 2030:

- vsaj 75 % zaposlenost ljudi, starih med 20 in 64 let,
- vsaj 60 % odraslih ljudi se vsako leto udeleži usposabljanj,

---

² Fokusne skupine so bile organizirane za raziskovanje potreb naslednjih ranljivih skupin oz. na naslednjih področjih: otroci in mladi iz manj spodbudnih okolij, elektronske zasvojenosti, motnje hranjenja, Romi_nje, trgovina z ljudmi, LGBT+, duševno zdravje, oviranosti, imigranti_ke, revščina in brezdomstvo, droge, preprečevanje nasilja, alkohol, starejši in razvoj storitev za starejše v javni mreži.

- vsaj 15 milijonov manj revnih in socialno izključenih prebivalcev.

Slovenija je leta 2017 sprejela *Strategijo razvoja Slovenije 2030*, ki predstavlja krovni razvojni okvir Slovenije. Osrednji cilj strategije je **zagotoviti kakovostno življenje za vse** na podlagi petih strateških usmeritev, zaokroženih v dvanajstih razvojnih ciljih, ki se navezujejo tudi na cilje trajnostnega razvoja Agende 2030. Slovenija se je tako med drugim zavezala, da se bodo/ bo do leta 2030:

- pričakovana leta zdravega življenja ob rojstvu povišala na 64,5 let,
- vrednost indeksa enakosti spolov najmanj 78,
- najmanj 19 % prebivalstva med 25 in 64 letom vključeno v vseživljenjsko učenje,
- stopnja tveganja socialne izključenosti nižja od 16 %,
- manj kot 10% ljudi imelo izkušnje diskriminacije,
- stopnja delovne aktivnosti prebivalstva vsaj 75 %,
- stopnja tveganja revščine delovno aktivnih oseb nižja od 5 %.³

Usmeritve za delovanje in razvoj sistema socialnega varstva v Sloveniji so določene v *Resoluciji o nacionalnem programu socialnega varstva v določenem obdobju* (ReNPSV - v pripravi je nov nacionalni program za obdobje od leta 2021 do 2030). V njej so opredeljena osnovna izhodišča za delovanje in razvoj sistema, cilji in področja ukrepov razvoja socialnega varstva, določena je mreža javne službe socialnovarstvenih storitev in javnih socialnovarstvenih programov ter opredeljen način njihovega izvajanja in spremljanja ter odgovornost posameznih akterjev na različnih ravneh. Splošni horizontalni cilj, tako iztekajoče kot nove ReNPSV, je **izboljšanje kakovosti življenja posameznikov in družin ter krepitev družbene povezanosti (kohezije), medsebojne solidarnosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva**. Določeni so trije ključni cilji, in sicer:

1. Zmanjšanje tveganja revščine in povečanje socialne vključenosti socialno ogroženih ljudi, ki živijo v ranljivih situacijah in kontekstih,
2. Izboljšanje razpoložljivosti in pestrosti ter zagotavljanje dostopnosti in dosegljivosti storitev in programov:
3. Vzpostavljanje pogojev za delovanje in krepitev kakovosti ter razvoja na področju socialnega varstva.

---

³ V poročilu o razvoju 2020 (UMAR 2020) so podatki naslednji:

- v letu 2017 pričakovana leta zdravega življenja ob rojstvu - 55,3 leta za moške in 54,6 let za ženske,
- v letu 2019 vrednost indeksa enakosti spolov 68,3,
- v letu 2018 1,4 % prebivalstva med 25 in 64 letom vključeno v vseživljenjsko učenje,
- stopnja tveganja socialne izključenosti za leto 2018:16,2 %,
- v 2019 je 9 % ljudi imelo izkušnje diskriminacije,
- stopnja delovne aktivnosti prebivalstva v letu 2018: 75,4 %,
- stopnja tveganja revščine delovno aktivnih oseb 6 %.

1.2. Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti na področju socialnega varstva v MOL

Strateški cilji in ukrepi socialne politike MOL izhajajo iz naslednjih prepoznanih prednosti in slabosti ter priložnosti in nevarnosti za nadaljnji razvoj socialnega varstva v MOL:

Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - raznolika ponudba programov in storitev za najbolj ranljive skupine prebivalstva - stabilno financiranje socialnovarstvenih storitev in programov (to se je posebej pomembno pokazalo v času epidemije) - dobro sodelovanje MOL z različnimi deležniki (NVO, stroka, javni zavodi MOL), ki je podlaga za skupno določanje ciljev za naprej in reševanje tekočih problemov - sprejemanje akcijskih načrtov na posameznih področjih	<ul style="list-style-type: none"> - neusklajenost strateških ciljev MOL in države na področju socialnega varstva - premalo stanovanj, ki bi bila potrebna za nastanitveno podporo ranljivih skupin - umanjkanje zakonodaje na državnem nivoju (npr. na področju dolgotrajne oskrbe) - premalo mest v domovih za starejše
Priložnosti	Nevarnosti
<ul style="list-style-type: none"> - krepitev domačega in mednarodnega ugleda Ljubljane kot mesta enakih možnosti, mesta brez revščine - razvoj novih programov, ki se odzivajo na potrebe ljudi - oblikovanje konzorcijev in prijava na evropske razpise	<ul style="list-style-type: none"> - Odsotnost sodelovanja države in njene podpore strateškimi projektom MOL na področju socialnega varstva - Prelaganje odgovornosti z države na MOL - Nesofinanciranje programov nevladnih organizacij s strani države, ki se izvajajo v MOL - Pomanjkanje sredstev za izpeljavo inovativnih rešitev

2. Oris stanja na področju socialnega varstva v MOL

2.1. Splošni demografski podatki

Število prebivalk in prebivalcev Ljubljane zlagoma raste. Po podatkih Statističnega urada RS (v nadaljnjem besedilu: SURS) je v MOL na dan 1. 7. 2020 prebivalo 294.054 ljudi, od tega 143.390 (48,8 %) moških in 150.664 (51,2 %) žensk. Število prebivalstva je iz 286.307 v letu 2014 naraslo na 294.054 v letu 2020. Prebivalstvo narašča v starostni skupini od 0 do 14 let (med letoma 2012 in 2020 za 0,6 odstotne točke) in še zlasti v starosti 65+ (med letoma 2012 in 2020 za 1,9 odstotne točke), kar je bistvena sprememba od podatkov, ki smo jih navedli v prejšnji strategiji MOL, kjer smo opazili manjšanje števila otrok in mladih do 18. leta starosti (med letoma 2000 in 2012 za 2,5 odstotne točke). V drugem polletju leta 2020 je bilo med prebivalstvom Ljubljane 57.669 starejših od 65 let (19,6 %), otrok v starosti od 0-14 let je bilo 42.513 (14,5 %) in prebivalcev v starosti od 15-64 let je bilo 193.872 (65,9 %). Ljubljana je po teh podatkih demografsko še vedno precej stabilno mesto, značilno pa je večanje deleža starejših, kar je v Evropi sicer trend že več desetletij.

Tabela 1. Prebivalstvo Ljubljane po izbranih starostnih skupinah in spolu na dan 1. 7. 2014 in 1. 7. 2020

2014					
0-14		15-64		65+	
Moški	Ženske	Moški	Ženske	Moški	Ženske
20.534	19.379	96.667	98.969	20.010	30.748
2020					
0-14		15-64		65+	
Moški	Ženske	Moški	Ženske	Moški	Ženske
21.703	20.810	98.305	95.567	23.382	34.287

Vir: SURS (2021), Prebivalstvo po izbranih starostnih skupinah, občine, Slovenija

Število rojstev nekoliko upada, kar je značilno za celotno področje države. Naravni prirast upada, kar pomeni, da se rodi le nekoliko več ljudi kot jih umre. V letu 2014 se je rodilo 2891 in umrlo 2189 ljudi, v letu 2019 pa se je rodilo 2667, umrlo pa 2382 ljudi.

Število porok se nekoliko viša, vendar v deležu prebivalstva Ljubljane ostaja enako. Podobno je z razvezami, kjer število nekoliko narašča, vendar je delež na 1000 prebivalcev v letu 2019 nekoliko nižji

v primerjavi z letom 2014. Nekoliko upada delež poročenih, kar je trend poročnih praks v celotni Sloveniji. Narašča pa število sklenitev partnerskih zvez med istospolnimi partnerji ali partnerkami.

Stopnja delovne aktivnosti v letu 2019 je bila 50 odstotna (54,9 % za moške in 45,4 % za ženske) in stopnja brezposelnosti je bila 9,1 odstotna (9,2 % za moške in 9 % za ženske). V primerjavi s celotno Slovenijo je stopnja brezposelnosti nekoliko višja, je pa razkorak med spoloma manjši, saj je na področju Slovenije 7,7 % brezposelnih moških in 9 % brezposelnih žensk. Odstotek brezposelnosti je visok tudi zato, ker je na območju Ljubljane zaposlenih največ ljudi. Za Ljubljano je namreč značilen visok odstotek delovnih migracij, saj se je po podatkih SURS za leto 2019 v mesto vsak dan pripeljalo na delo okoli 130.000 ljudi (SURS, 2019a), kar je znaten porast od leta 2014, ko je na delo v Ljubljano prihajalo okoli 110.000 ljudi (SURS, 2014).

V letu 2019 je v Ljubljani živelo 68.375 upokojenih oseb, od tega 27.284 moških in 41.091 žensk.

Ljubljana je tudi univerzitetno mesto, v njej je po podatkih Univerze v Ljubljani leta 2019 študiralo 37.615 študentk in študentov (UL, 2019) in 30.901 dijakov in dijakinj. Med temi je več žensk (17.175) kot moških (13.726).

Ljubljana je še vedno privlačno mesto za tuje državljane in državljanke, ki iščejo delovne izzive in jih privlači delovno okolje v Sloveniji. Delež tujih državljanov je 12,2 odstoten, od tega 16 % moških in 8,7 % žensk.

2.2. Značilnosti področja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana

Področje socialnega varstva vključuje dve večji področji: sistem denarnih dajatev in sistem storitev. Država naj bi skrbelo za to, da je prebivalcem_kam v socialni stiski zagotovljen ustrezen sistem socialnih pomoči, kadar si preživetja ne morejo zagotoviti sami, in ustrezen sistem za nudenje strokovne pomoči v primerih stisk in težav ljudi. V zadnjih desetletjih se je področje socialnega varstva v Sloveniji spreminjalo v smeri vedno večje povezave med zaposlitvijo in denarnimi socialnimi prejemki, spreminjalo pa se je tudi delovanje javnih služb s področja socialnega varstva, ki jih v Sloveniji predstavljajo centri za socialno delo kot osrednje socialnovarstvene službe. Reorganizacija ni naslovila bistvenega problema centrov za socialno delo, ki je v podzaposlenosti glede na naraščajoče potrebe ljudi po storitvah. Tako ima strokovna delavka_ec preveliko število uporabnic_kov in posledično je intenzivno in poglobljeno delo onemogočeno.

Za MOL je področje socialnega varstva eno ključnih področij podpore občankam in občanom pri zadovoljevanju njihovih potreb.

2.2.1. Vloga MOL pri naslavljanju in zmanjševanju revščine

Dostojno življenje in družbena vključenost sta poglavitni področji socialne države. Zaradi sprememb zakonodaje s področja socialnih denarnih prejemkov⁴ je dostop do pomoči v denarju vedno bolj omejen, saj se povečuje število pogojev za dostop do pravice, pa tudi pogojev za obdržanje pravice, ko je ta že pridobljena. Pogoji so večinoma vezani na zaposlitveni status, vendar je v sedanjem času trg dela za mnoge nedostopen, bodisi zaradi pomanjkanja spretnosti in znanj, ovir v mobilnosti in drugih razlogov. Zato je vezanost denarnih socialnih prejemkov na zaposlitveni status za mnoge ljudi glavna ovira pri uveljavljanju te pravice. Poseben problem je tudi dokaj veliko število ljudi, ki so zaposleni in revni hkrati (po podatkih SURS je bilo v letu 2019 teh 4,5 %). Čeprav se v času visoke zaposlenosti zmanjša število ljudi, ki živijo pod pragom tveganja revščine, se za nekatere skupine povečuje. To so predvsem ljudje v starosti nad 60 let in upokojeni ljudje, gospodinjstva brez delovno aktivnih članov, enočlanska starejša gospodinjstva (65 let ali več), enostarševska gospodinjstva in gospodinjstva dveh odraslih z enim vzdrževanim otrokom (SURS, 2020).

Mestna občina Ljubljana prevzema velik in pomemben delež skrbi za zmanjševanje revščine občank_ov. Denarne pomoči lahko ljudje uveljavljajo na podlagi občinskega Odloka o denarnih pomočeh. V zadnjih petih letih je bilo na leto povprečno 6300 prejemnikov_c denarnih pomoči MOL.⁵

2.2.2. Vloga MOL pri zagotavljanju socialnovarstvenih storitev

Na območju MOL deluje Center za socialno delo Ljubljana (CSD Ljubljana), ki ima pet enot in sicer Ljubljana Center, Ljubljana Šiška, Ljubljana Bežigrad, Ljubljana Vič in Ljubljana Moste Polje. CSD Ljubljana je sicer javna ustanova, katere ustanoviteljica je država, MOL pa krije stroške za tiste storitve, ki jih naroči. CSD Ljubljana za MOL opravlja tudi dejavnost po Odloku o denarnih pomočeh. Na podlagi zakonodaje MOL prevzema doplačilo oskrbnih stroškov institucionalnega varstva. Sofinancira tudi vrsto projektnih dejavnosti CSD Ljubljana kot so program CONA Fužine, Mladinsko središče Vič, Zavetišče za brezdomce, in Materinski dom.

MOL je ustanoviteljica Zavoda za oskrbo na domu (v nadaljnjem besedilu: ZOD), koncesijo za opravljanje storitve pomoč na domu pa je podelila Zavodu za socialno oskrbo Pristan. Pomembna je tudi dejavnost hiše Ljubhospic, ki ni le zdravstvena ustanova, temveč nudi celostno oskrbo umirajočim in njihovim svojcem. V letu 2020 so v Hiši Ljubhospic zabeležili 981 uporabnic_kov.

Najpomembnejša pa je vloga MOL pri financiranju, koordiniranju in spodbujanju delovanja nevladnih organizacij, ki s svojimi programi naslavlajo raznolike potrebe različnih skupin občank_ov. Pomembno

---

⁴ V letu 2010 sta bila sprejeta Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Ur. L. 62/10) in Zakon o socialno varstvenih prejemkih (Ur. L. 61/10), ki sta uvedla vrsto pogojev za uveljavljanje denarnih socialnih prejemkov in skrčila dostop do teh pravic.

⁵ Več podatkov v Poročilu o izvajanju Strategije razvoja socialnega varstva v MOL od 2013 do 2020.

je poudariti, da pri delovanju nevladnih organizacij Oddelek za zdravje in socialno varstvo MOL prevzema več odgovornosti kot je le sofinanciranje izvajanja. Pomemben je predvsem dejavni medsebojni odnos, ki omogoča poglobljen vpogled v dejavnosti organizacij ter iz tega izhajajoče stalne prilagoditve programov na potrebe občank in občanov Ljubljane. Glede na dejstvo, da se v zadnjem času poslabšuje odnos države do delovanja nevladnih organizacij, je vloga MOL še toliko pomembnejša. Ta strategija je nastajala v tesni povezanosti z javnimi službami in nevladnimi organizacijami, kar odraža dejaven odnos med mestnimi službami in temi organizacijami.

Področja delovanja bomo navedli v nadaljnjih poglavjih, pred tem pa je potrebno nekaj besed nameniti sedanji situaciji, ki je dodobra pretresla javno življenje v celem svetu in tudi v MOL.

Leto 2020 je pokazalo, da se kljub napredku, ki ga omogočajo znanstvena spoznanja in razvoj tehnologije, lahko vsakdanjost korenito spremeni zaradi naravnih nesreč in bolezni. Novi virus SARS-CoV-2, ki povzroča bolezen Covid-19, je močno posegel v vsakdanje življenje in povzročil neslutene spremembe, ki jih ne moremo preprosto obvladovati. Nova bolezen je prizadela mnoge ljudi, še najbolj starejše, otroke in zaposlene, posredno pa tudi celotna gospodinjstva. Spoznali in doživeli smo lastno ranljivost, ki ni prizadela le zasebne odnose, temveč tudi javno življenje, vključujoč delovanje gospodarskih družb in javnih služb, kar je povzročilo mnoge stiske najrazličnejših skupin ljudi.

3. Vloga socialnega varstva v izrednih razmerah

Izbruh koronavirusne bolezni je povzročil izredne razmere, ki zahtevajo hitro in učinkovito ravnanje oblasti za zaščito prebivalstva pred pogubnimi učinki. Ti se kažejo na vseh ravneh življenja, tako na ravni posameznika, gospodinjstva, skupnosti in na širši družbeni ravni. Soočili smo se z visoko umrljivostjo, z dolgotrajnim okrevanjem po preživetju bolezni, s porastom brezposelnosti, izgubo dohodka zaradi zaprtja mnogih gospodarskih dejavnosti, s porastom nasilja v družini, z lakoto kot skrajne oblike revščine, povečanjem neenakosti v izobraževanju zaradi pomanjkanja opreme za šolanje na daljavo in razlik v podpornih mrežah za tovrstno šolanje, z omejevanjem osebnih stikov, ki je povzročilo socialno izolacijo in izgubo podpornih mrež in s povečanim represivnim delovanjem države, kar povečuje splošno nezaupanje. Svetovna zdravstvena organizacija (2020) opozarja na težave varnosti na delovnih mestih, ki je lahko vzrok za širjenje okužb. Opozarjajo tudi na poslabšanje možnosti za opravljanje priložnostnih del, od česar so odvisni predvsem revnejši, starejši ali dijaki in študenti, kar opažamo tudi sami Organizacija združenih narodov (2020) opozarja še na dejstvo, da so ženske posebej izpostavljene učinkom pandemije, saj so večinsko zaposlene v najbolj izpostavljenih sektorjih kot je zdravstvo, nega in skrb za ostarele in gospodarskih dejavnostih, ki so delovale tudi v času najhujših izbruhov kot je trgovina. Večinoma so prevzemale tudi največ skrbi v gospodinjstvih za nego bolnih in za skrb za otroke. Te obremenitve imajo posledice na višjo umrljivost žensk in na porast duševnih stisk in bolezni, kar je sicer prisotno tudi v drugih skupinah prebivalstva, tudi pri otrocih in mladih ljudeh. Nekatere mednarodne organizacije, kot sta Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) in Svetovna banka, opozarjajo, da so lahko negativni učinki pandemije prisotni še leta po koncu ali lahko celo trajno preoblikujejo delovanje lokalnega in mednarodnega okolja.

Poročila o učinkih epidemije pokažejo na izredno pomembno vlogo javnega sektorja v naslavljanju z učinki povezanih problemov in težav in še zlasti na vlogo socialno varstvenih organizacij. Medtem ko je zdravstvo opravilo vidno vlogo, saj je koronavirusna bolezen obremenila javni zdravstveni sistem, so socialno varstvene organizacije ostale v ozadju kljub dejstvu, da je bila njihova vloga prav tako pomembna. Pozornost je bila sicer usmerjena v domove za stare ljudi, vendar predvsem v zvezi z okužbami in conami, namenjenimi zdravim in bolnim, manj pa smo slišali o drugih dejavnostih domov, o delovanju centrov za socialno delo in socialno varstvenih nevladnih organizacij. Vse te organizacije so se ukvarjale z manj izpostavljenimi učinki epidemije in ukrepov. Kot vse druge katastrofe (poplave, potresi, požari), ima tudi pandemija učinek na vsakdanje življenje ljudi, ker potrebe z ustavitvijo javnega življenja ne prenehajo obstajati, še več, povečajo se. Še zlasti pri ljudeh, ki nimajo premoženja in možnosti, da bi te potrebe zadovoljevali na trgu in si storitve kupili, ko jih potrebujejo. Tu se kažejo učinki povečane neenakosti, ki je potisnila veliko ljudi v eksistenčne težave in vplivala na poslabšanje fizičnega in duševnega zdravja, kar bo imelo dolgoročne posledice.

Klinične psihologinje in psihologi (Mikuš idr., 2020) navajajo pomen stikov z vrstniki in socialnega okolja za odraščanje otrok in razvijanje njihovih psihosocialnih spretnosti, oblikovanje identitete in osebnosti. Opozarjajo na nevarnosti izolacije in omejevanja na zasebnost, ki je za mnoge otroke in odrasle nevaren prostor. Nadalje opisujejo dejavnike in stresorje, ki obremenjujejo družinske odnose zaradi prevzemanja dolžnosti šolanja, ki jih mnogi starši ne zmorejo bodisi zaradi delovnih preobremenitev ali zaradi pomanjkanja spretnosti in znanj za šolanje. Opozarjajo na posledično porast nasilja in hkratno nezmožnost poročanja o tem, še zlasti pri otrocih. Dolgoročne so tudi posledice večanja revščine, saj so mnogi ljudje zaradi čakanja na delo ali izgube dela ter hkratne nezmožnosti najti delo ali ga opravljati priložnostno, porabili vse prihranke in izčrpali osebne mreže opor in pomoči. Zagovornik načela enakosti (2020) s tem v zvezi opozarja na nezmožnost plačevanja najemnin in kreditov, na težave enostarševskih družin z nizkimi dohodki, staršev z otroki s posebnimi potrebami, ki so ostali doma in so sicer vključeni v razne programe ali bivajo v ustanovah. Brezdomni ljudje so bili posebej izpostavljeni, saj zanje omejevanje življenja na zasebnost, prepoved združevanja in policijska ura pomenijo stalno kršitev teh odlokov, ker nimajo doma in zahtevam ne morejo slediti. Kriminološki inštitut pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani (Plesničar, Drobnjak in Filipčič, 2020), je v študiji o kriminaliteti v času prvega vala epidemije opozoril med drugim tudi na porast nasilja v domačem okolju, še zlasti na nasilje nad ženskami, k čemur lahko dodamo tudi povečanje števila umorov žensk. O tem poročajo tudi mnoge nevladne organizacije.

Vse te težave pokažejo na kompleksnost situacije, v kateri se nahajamo, in na dolgoročne posledice epidemije, ki so tudi posledica tega, da socialnovarstvene organizacije niso imele vidne (ali sploh nobene) vloge v načrtovanju ukrepov. Delovale so v senci zdravstvene krize in se spopadale z mnogimi omejitvami, predvsem z ovirami pri dostopu do ljudi, prepovedjo osebnega stika, omejenim delovanjem drugih institucij, nejasnimi navodili za delo, pomanjkanjem zaščitne opreme, nezadostnimi informacijami o potrebah ljudi in drugimi ovirami. Tudi same so se morale prilagoditi na neobičajno situacijo, ki je zahtevala velike spremembe v organizaciji dela, v metodah dela, v novih načinih uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije in predvsem v iskanju inovativnih načinov pristopa do ljudi – kako jim zagotoviti osnovne dobrine za preživetje, kot je hrana, prenočišče, obleka, kako opraviti razgovore, če ne uporabljajo IKT naprav (zlasti stari ljudje ali revni), kako izvedeti za potrebe, kako vzpostavljati mreže opor in mnoge druge pristope in načine zadovoljevanja raznolikih, mnogokrat akutnih potreb. Pri tem bi potrebovale opore vladnih in lokalnih oblasti. Zlasti slednje so se izkazale za bolj prilagodljive novi situaciji, v kateri je pomembna sposobnost organizacije tukaj in zdaj, torej hitrega načina prilagajanja novi situaciji. V nadaljevanju bomo predstavili vlogo in pomen Mestne občine Ljubljana pri naslavljanju potreb v času prvega in drugega vala epidemije.

3.1 Ljubljana v spopadu z epidemijo Covid-19

V času nastajanja te strategije preživljamo že drugo ustavitev javnega življenja, število smrti je veliko, celo eno največjih v širšem evropskem prostoru (ECDC, 2020⁶). Razlogi za tako visoko obolevnost in smrtnost so kompleksni, podatki pa kažejo največjo obolevnost na delovnem mestu in v družinskem krogu (NIJZ, 2020). Od ljudi, ki so oboleli na delovnem mestu, je več kot četrtnina zdravstvenih delavk_cev, med njimi pa štirikrat več žensk kot moških (NIJZ, 2020). Eden od poglavitnih razlogov obolevnosti v domovih za stare ljudi, ki je tretje najvišje mesto obolevnosti, je prenos od zaposlenih na stanovalce, saj je kljub zaprtju domov za obiskovalce (tudi svoje) število okužb veliko (NIJZ, 2020). Temu botruje tudi dejstvo, da so v Sloveniji domovi za stare ljudi prenaseljeni, preveliko število ljudi na majhnem prostoru pa povečuje tveganje okužbe (Flaker, 2020). To je vsekakor podatek, ki ga bo morala država upoštevati pri načrtovanju bodočega razvoja institucionalne mreže in skupnostnih storitev.

Vlada Republike Slovenije se je na izredno situacijo odzvala z vrsto splošnih ukrepov, ki veljajo za celotno državo in s paketi pomoči prebivalstvu in gospodarstvu, ki so selektivni in usmerjeni v posamezne skupine ljudi ali gospodarske subjekte. Selektivnost ukrepov je povzročila in še vedno povzroča novonastale stiske in težave ljudi, ki niso (bili) upravičeni do državne pomoči ali pa ta ni zadoščala za preživetje, kar se kaže v brezposelnosti, dolgovih, stečajih, povečanju revščine, psihosocialnih stiskah odraslih in mladih itd.

Država se je počasi odzvala na situacijo, kjer je potreben takojšen odziv, ker je drugače ogrožena eksistenca ljudi. Takšnih situacij je bilo veliko v prvem valu epidemije in nekatere so se pojavile tudi v drugem valu. To so, na primer, potreba po hrani zaradi lakote, potreba po prevozih zaradi ukinjanja javnega prometa, potreba po tehničnih pripomočkih za šolanje na daljavo, potreba po asistenci zaradi dolgotrajnejše odvisnosti od drugih ljudi, potreba po bivalnih prostorih in podobno. Čeprav je večina teh potreb nastala kot neposredna posledica ukrepov vlade, se nanje vlada ni ustrezno odzvala. Ustrebneje so se odzivala nekatere lokalne skupnosti, ki so se bile sposobne hitro prilagoditi izrednim razmeram.

Mestna občina Ljubljana je od začetka epidemije (marec 2020) uspešno naslavljala nove potrebe (MOL, 2020). Tako so bile izvedene naslednje socialnovarstvene dejavnosti:

- zelo hiter odziv na potrebe po varstvu otrok na domu, kar je bistveno pripomoglo k varnosti družin (ukrepi za obvladovanje virusa so preprečevali, da bi skrb prevzeli stari starši ali drugi svojci) in neposredno prispevalo k zaposlenosti in manjši ogroženosti delovnih mest;

---

⁶ NIJZ sicer pojasnjuje, da je zaznano število okužb odvisno od praks testiranja, ki pa niso odvisne le od strokovnih vodil, temveč tudi od priporočil za testiranje (NIJZ, 2020), ki jih sprejemajo vlade posameznih držav, torej od političnih odločitev. Številčne primerjave, ki jih publicira Evropski center za preprečevanje in obvladovanje bolezni (ECDC), je zato potrebno jemati z določenimi zadržki, vendar jih hkrati ne moremo zanikati ali vanje dvomiti, saj gre za objektivne podatke, ki jih sporočajo nacionalne inštitucije.

- razvoz toplih obrokov na dom otrokom iz socialno šibkih družin, ki so zaradi zaprtja šol ostali brez pomembne prehrane, prav tako so obrok razvažali starejšim ljudem;
- prevozi ljudi po nujnih opravkih do zdravnika, lekarne, trgovine in drugam, če je bilo potrebno (vozniki LPP kot prostovoljci);
- vzpostavitev posebne telefonske številke za starejše ljudi, ki so potrebovali pogovor (prostovoljska mreža sodelavk_cev ter prostovoljk_cev ZOD ter ljubljanskih kulturnih javnih zavodov);
- ZOD je izvajal tudi delovno-terapevtsko svetovanje po telefonu;
- velika večina nevladnih organizacij in javnih zavodov na območju MOL je svoje delovanje preselila na splet in nudila svetovanje, pomoč in podporo po telefonu ali po video spletnih aplikacijah (npr. Zdravstveni dom Ljubljana je v sodelovanju z nevladnimi organizacijami in strokovno usposobljenimi delavkami_ci nudil psihosocialno svetovanje po telefonu; nevladne organizacije na področju preprečevanja nasilja nad ženskami so vzpostavile 24 urno telefonsko linijo);
- MOL je s svojimi javnimi zavodi objavljala telefonske številke pomoči, informacije, napotke in priporočila glede preprečevanja nasilja, težav v duševnem zdravju, demence, elektronske zasvojenosti itd. tako na spletni strani MOL kot v glasilu oz. reviji Ljubljana;
- na potrebe brezdomk_cev, ki so se znašli v res težkem položaju, je MOL v sodelovanju z Vincencijevo zvezo organizirali uporabo sanitarij in pralnice, razdeljevali so se obroki, konec marca pa se je odprlo začasno zavetišče na Rimski ulici, ki ga je upravljalo društvo Kralji ulice;
- domovom za starejše je bila ponujena možnost oskrbe zdravih stanovalk_cev v hotelih;
- ZOD je tudi v času epidemije pri uporabnikih_cah izvajal najnujnejše obiske in opravljala najnujnejša opravila (pomoč pri temeljnih dnevni opravilih, vzdrževanje higijene, pomoč pri hranjenju).

Kasneje, ob ponovnem omejevanju zaradi širjenja korona virusa, so bili izvajalci že bolje pripravljeni, saj je bila odzivnost na potrebe hitrejša in razvili so se novi načini delovanja. Na šolanje na daljavo so bile vladne službe nekoliko bolj pripravljene in so otrokom zagotovile nujne učne pripomočke, še vedno pa niso poskrbele za pomoč otrokom, ki potrebujejo posebno skrb pri šolanju. MOL je ponovno poskrbel za tople obroke za otroke in mlade, ki so po zaprtju šol ostali brez prehrane. Tokrat so otroci in mladi prihajali po obroke v šolo, razvoz pa je bil organiziran izjemoma.

Nevladne organizacije so v drugem valu epidemije spet morale prilagoditi izvajanje programa – večina programov se je prenesla na splet – nudili so svetovanja, informiranje, delavnice itd. Vsi namestitveni programi so potekali nemoteno. MOL je spet skupaj z nevladnimi organizacijami pripravila različne članke in priporočila, ki so bila objavljena na spletni strani MOL ali pa v Glasilu oz. Reviji Ljubljana.

4. Vizija 2045

Vizija MOL je, da Ljubljana postane do leta 2045 mesto brez revščine, mesto enakih možnosti in mesto, kjer se lahko brez skrbi postaramo.

Definicija revščine pravi, da gre za pomanjkanje materialnih dobrin, kar se odraža v nezmožnosti posameznice_ka, da vzdržuje standard življenja, ki je primerljiv z ljudmi živečimi na istem območju. Pri tem je pomembno poudariti, da revščina ni in ne more biti osebni problem, pač pa gre za družbeni problem, ki ga povzroča neenakost. Želimo, da bo Ljubljana mesto, kjer imajo vse posameznice_ki, ne glede na osebno okoliščino, enake možnosti in priložnosti za doseg svojih ciljev. To bo mesto, kjer se bo vsak_a posameznik_ca ne glede na osebno okoliščino počutil_a sprejeto in enakovredno. Poskrbljeno bo za vse generacije, spodbuja

5. Poslanstvo

Poslanstvo MOL na področju socialnega varstva je zagotavljanje kakovostnih socialnovarstvenih storitev in programov vsem prebivalkam_cem MOL. Vsak dan si s številnimi ukrepi prizadevamo za izboljšanje kakovosti življenja naših meščank_ov in pri tem posebno skrb namenjamo najranljivejšim skupinam, ki so pomoči najbolj potrebne. Zavedamo se, da je mesto, ki je prijazno njim, prijazno vsem. Poslanstvo uresničujemo z zagotavljanjem denarne pomoči MOL in s financiranjem oz. (do)plačevanjem socialnovarstvenih storitev, ki jih izvajajo javni in zasebni zavodi (preko koncesije). Javno službo dopolnjujejo in bogatijo številne nevladne organizacije, katerih programe MOL sofinancira preko javnih razpisov. Svoje poslanstvo pa MOL izpolnjuje tudi preko različnih ozaveščevalnih akcij, kjer meščan(k)e nagovarja z informacijami o podpori in pomoči pri različnih stiskah.

6. Temeljne vrednote

Slovenija je po Ustavi socialna država, katere cilj je, da se vsakomur zagotovi življenje, vredno človekovega dostojanstva in pogoje za osebni razvoj. Zagotavljal naj bi socialni mir in preprečevala revščino.

Enakost je ključna demokratična vrednota, ki pomeni, da bi morali imeti vsi, ne glede na različne osebne okoliščine, enake možnosti za doseg svojih ciljev. Družbena neenakost je posledica strukturnega sistema in ne individualnih izbir, zato je potrebna **socialna pravičnost**. To pomeni, da je potrebno ljudem iz socialno šibkejših okolij omogočiti dostojno življenje.

Pri tem ima pomembno vlogo **solidarnost**, ki odraža medsebojno soodvisnost in odgovornost do sočloveka in okolja in je postavljena pred individualne, predvsem materialne potrebe in ambicije. Je odraz povezanosti, medsebojnih vezi in stopnje zaupanja med različnimi družbenimi skupinami.

Pri izvajanju socialne politike je v ospredju **spoštovanje človekovih pravic, spoštovanje raznolikosti in zagotavljanje socialne vključenosti**.

7. Temeljna načela socialne politike v MOL

Za zagotavljanje socialnovarstvenih storitev in programov bo MOL delovala v skladu z naslednjimi načeli:

- razpoložljivost socialnovarstvenih programov in storitev, ki ustrezajo različnim potrebam uporabnic_kov,
- dostopnost socialno varstvenih programov in storitev (krajevna in časovna, digitalna in fizična, dostop do informacij),
- dosegljivost (cenovna dostopnost – brezplačna ali subvencionirana storitev),
- celovitost storitev (integriran pristop),
- kontinuiranost programov in storitev,
- ozaveščanje in destigmatizacija uporabnic_kov,
- nediskriminacija uporabnic_kov glede na njihove osebne okoliščine,
- enakost spolov (upoštevanje vidika enakosti spolov ter specifičnih potreb različnih spolov),
- strokovna avtonomija izvajalcev,
- inovativnost (razvijanje novih modelov storitev in programov),
- partnerstvo in sodelovanje med različnimi deležniki.

8. Splošni strateški cilji

Glavni cilj strategije je, da se posameznikom_cam izboljša kakovost življenja, pri čemer je potrebno sodelovanje vseh deležnikov, medsebojna solidarnost in socialna vključenost vseh posameznic_kov.

Podobno kot v prejšnji strategiji, tudi v tej sledimo splošnim ciljem, ki so zapisani v ReNPSV13-20 in osnutku ReNPSV21-30, in sicer:

- Zmanjšanje tveganja revščine in povečanje socialne vključenosti socialno ogroženih ljudi, ki živijo v ranljivih situacijah in kontekstih,
- Izboljšanje razpoložljivosti in pestrosti ter zagotavljanje dostopnosti in dosegljivosti storitev in programov:
- Vzpostavljanje pogojev za delovanje in krepitev kakovosti ter razvoja na področju socialnega varstva.

V skladu s temi strateškimi cilji je tako pomembna:

- dostopnost kakovostnih socialnovarstvenih storitev in programov,
- podpora javnih zavodov na področju socialnega varstva,
- podpora NVO na področju socialnega varstva,
- spodbujanje celostnega pristopa pri obravnavi posameznika_ce,
- krepitev sodelovanja med NVO,
- podpora prostovoljstvu,
- krepitev mednarodnega sodelovanja,
- ozaveščanje.

9. Pristojnosti in naloge MOL na področju socialnega varstva

V skladu z zakonskimi predpisi MOL na področju socialnega varstva opravlja upravne, strokovne, pospeševalne in razvojne naloge.

9.1. Naloge MOL po Zakonu o socialnem varstvu

Po Zakonu o socialnem varstvu so mrežo javnih služb za **pomoč družini na domu** dolžne zagotavljati občine. Po Zakonu o socialnem varstvu (11. in 15. člen) pomoč družini na domu predstavlja eno od oblik pomoči v okviru socialnovarstvene storitve pomoč družini in obsega »socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti ter v drugih primerih, ko ta lahko nadomesti institucionalno varstvo« (npr. v primeru kronične, dolgotrajne bolezni). Pomoč družini na domu kot oblika socialne oskrbe se izvaja na domu uporabnika_ce, obsega pa pomoč pri temeljnih dnevni opravilih (npr. pomoč pri oblačenju in slačenju, pomoč pri umivanju, hranjenju), gospodinjsko pomoč (postiljanje, prinašanje enega pripravljenega obroka ali nabava živil in priprava obroka itd.) in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov (vzpostavljanje socialne mreže z okoljem, s sorodstvom itd.).

V MOL storitev pomoč družini na domu izvajata javni Zavod za oskrbo na domu Ljubljana in zasebni izvajalec Zavod za socialno oskrbo Pristan, ki mu je MOL podelila koncesijo. MOL v okviru te zakonske naloge zagotavlja sredstva za subvencioniranje stroškov storitve v višini okrog 80% stroškov storitve za vse uporabnice_ke⁷ ter sredstva za (do)plačevanje storitve uporabnicam_kom, katerim je bila pri pristojnem centru za socialno delo izdana odločba, s katero so delno ali v celoti oproščeni plačila storitve. Pri tem je potrebno izpostaviti, da si MOL že nekaj let prizadeva, da se spremenita Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev in Pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen socialno varstvenih storitev, ki podrobno urejata izvajanje storitev. Ceno storitve je namreč nemogoče pravilno izračunati, saj pravilnika zaradi nejasnosti dopuščata različno razlago elementov cene.

MOL zagotavlja tudi sredstva za doplačevanje storitve upravičenkam_cem, vodi postopke podeljevanja koncesij za storitev pomoč družini na domu na svojem območju, spremlja delovanje javnega Zavoda za oskrbo na domu Ljubljana v skladu z ustanovitvenim aktom in delo zasebnega izvajalca Zavoda za socialno oskrbo Pristan v skladu s koncesijsko pogodbo ter nastopa kot stranka v zapuščinskih postopkih po upravičencih in upravičenkah, ki jim je MOL (do)plačevala storitev.

Naslednja naloga občine v skladu z Zakonom o socialnem varstvu je **financiranje storitve institucionalnega varstva oziroma stroškov oskrbe v zavodih za odrasle** (domovi za starejše in posebni socialnovarstveni zavodi), kadar je upravičenec_ka ali drug zavezanec_ka delno ali v celoti

---

⁷ Zakon o socialnem varstvu sicer določa, da morajo občine storitev financirati najmanj v višini 50 % subvencije k ceni storitve.

oproščen plačila. MOL tako zagotavlja sredstva za (do)plačila oskrbnih stroškov v socialnovarstvenih zavodih za odrasle, ki so deloma ali v celoti oproščeni plačil ter nastopa kot stranka v zapuščinskih postopkih po upravičencih_kah, ki jim je MOL (do)plačevala oskrbne stroške.

Zakon o finančni razbremenitvi občin (ZFRO) je s 1. 1. 2021 **financiranje pravic družinskega pomočnika** prenesel iz občin na državo. Občina bo do 31. 12. 2021 še vedno dolžna plačevati stroške za družinskega pomočnika, vendar ji bo nato ministrstvo na podlagi izdanega računa povrnilo sredstva. MOL tako v okviru te naloge do konca leta 2021 zagotavlja sredstva za plačilo družinskega pomočnika ter nastopa kot stranka v zapuščinskih postopkih po upravičencih_kah, katerim je MOL (do)plačevala pravico do družinskega pomočnika.

9.2. Denarna pomoč MOL

Na osnovi Odloka o denarni pomoči ter ob uporabi Zakona o socialno varstvenih prejemkih MOL socialno šibkejšim občankam_om zagotavlja denarno pomoč. Do denarne pomoči iz proračuna MOL so upravičeni občani_nke, ki so brez lastnega dohodka ali pa z lastnim dohodkom ne dosegajo minimalnega dohodka za posameznega družinskega člana po zakonu, ki ureja socialnovarstvene prejemke, pa tudi tisti, ki do 30 % presegajo minimalni dohodek.

Denarne pomoči MOL so namenjene:

- pomoči pri premostitvi trenutne materialne ogroženosti,
- delnemu kritju stroškov ob začetku novega šolskega leta za otroke v osnovni in v srednji šoli,
- kritju stroškov šole v naravi, letovanj/zimovanj osnovnošolcem,
- kritju stroškov kosil za otroke v osnovni in srednji šoli, kjer je organizirana prehrana,
- kritju stroškov kosil za občanke in občane nad 65 let,
- pomoči ob rojstvu otroka.

Osnovni znesek denarne pomoči MOL znaša 190 EUR, pomoč ob rojstvu otroka se upravičencem oziroma upravičenkam dodeli v dvakratni višini osnovnega zneska denarne pomoči, v primerih iz 3., 4. in 5. alineje prejšnjega odstavka pa se denarna pomoč dodeli v višini cene storitve.

MOL v okviru te naloge zagotavlja sredstva za denarne pomoči, pripravlja, sklepa in izvaja naloge v skladu s pogodbami, sklenjenimi s centri za socialno delo na območju MOL (v skladu z Odlokom o denarni pomoči vodijo postopek na prvi stopnji in odločajo o dodelitvi denarnih pomoči MOL) ter na osnovi odločb o dodelitvi denarnih pomoči MOL, ki jih pripravijo centri za socialno delo, izplačuje denarne pomoči.

9.3. Sofinanciranje socialnovarstvenih programov

S pomočjo rednih letnih javnih razpisov pod nazivom *Ljubljana – zdravo mesto* MOL sofinancira socialnovarstvene programe nevladnih organizacij in javnih zavodov. Programi (tako kurativni kot preventivni), ki so namenjeni najranljivejšim posameznicam_ kom in skupinam, vsebinsko dopolnjujejo mrežo storitev javne službe. Pogodbe z organizacijami, izbranimi na javnih razpisih, se sklepajo bodisi za eno bodisi za tri leta. Namen večletnih pogodb je organizacijam omogočiti čim bolj stabilno sofinanciranje in tako zagotoviti neprekinjeno izvajanje programov in storitev za prebivalstvo MOL.

MOL v okviru te naloge zagotavlja sredstva za sofinanciranje programov nevladnih organizacij in javnih zavodov na osnovi javnih razpisov, načrtuje, pripravlja in izvaja javne razpise za sofinanciranje teh programov, sklepa pogodbe o sofinanciranju ter spremlja in nadzira njihovo izvajanje.

10. Podpora javnemu in nevladnemu sektorju kot nosilcema razvoja socialnega varstva v Ljubljani

V MOL na področju socialnega varstva delujejo javni socialno varstveni zavodi – center za socialno delo, domovi za starejše, varstveno-delovni centri, ki so v pristojnosti države, vendar nekatere stroške storitev na podlagi zakonodaje krije tudi MOL. MOL je ustanovil tudi javni Zavod za oskrbo na domu Ljubljana, ki opravlja storitev pomoč na domu (za ta namen je podeljena tudi koncesija Zavodu Pristan). Pri tem se ZOD (kot tudi drugi socialno varstveni zavodi) sooča s pomanjkanjem socialnih oskrbovalk_cev, saj je delo po Zakonu o sistemu plač v javnem sektorju nizko plačano, predvsem v primerjavi s povsem primerljivim osebnim asistentom_ko.

Smo starajoča se družba in občani_ke imajo vedno več različnih potreb. ZOD tako tudi preko različnih projektov (skupaj z mednarodnimi partnerji) uvaja brezplačne inovativne storitve, za katere ni posluha na državnem nivoju – tako so npr. uvedli brezplačno delovno terapijo na domu. Glede na to, da so projekti časovno omejeni, se dobre prakse projektov lahko naprej izvajajo le ob podpori MOL, ki krije dodatne stroške.

Nevladni sektor na področju socialnega varstva predstavljajo različne nevladne organizacije, ki s svojimi programi usmerjeno delujejo v smeri preprečevanja in reševanja socialnih stisk ranljivih skupin prebivalstva. Tako preko javnih razpisov MOL sofinancira programe, ki sodijo v mrežo javnih socialnovarstvenih programov, veliko pa je tudi takšnih, ki na nacionalni ravni še niso prepoznani – tako je npr. MOL v preteklosti bil pobudnik vzpostavitve dnevnihih centrov za starejše, prvi je sofinanciral varno hišo za uživalke nedovoljenih drog, ki so žrtve nasilja, prvi je sofinanciral programe na področju zasvojenosti z elektronskimi napravami, na področju LGBT+. Posluh MOL za uvajanje novih programov je za razvoj programov na nekaterih področjih tako ključnega pomena.

V MOL so na podlagi potreb meščank_ov NVO s podporo MOL vzpostavile in trenutno izvajajo raznolike programe, ki nudijo podporo in lajšajo stiske naslednjim skupinam: starejšim, ženskam in otrokom, žrtvam nasilja, osebam, ki so (potencialne) žrtve trgovine z ljudmi, otrokom in mladim, ljudem s težavami v duševnem zdravju, ljudem s težavami zaradi motenj hranjenja, ljudem s težavami zaradi uporabe in/ali z zasvojenostjo z nedovoljenimi drogami, ljudem s težavami zaradi uživanja in/ali z zasvojenostjo z alkoholom, ljudem s težavami zaradi prekomerne rabe in/ali z zasvojenostjo s sodobnimi tehnologijami in spletom ter z drugimi oblikami zasvojenosti, ljudem, ki se srečujejo s tveganji za nastanek revščine in brezdomstva ter njunimi posledicami, ljudem z različnimi oblikami oviranosti, imigrantkam in imigrantom, Romom in Rominjam ter osebam različnih spolnih usmerjenosti in spolnih identitet (v nadaljnjem besedilu: LGBT+).

Na fokusnih skupinah se je na različnih socialno varstvenih področjih izpostavilo, da je potrebno kadrovsko in finančno krepiti nevladni sektor, saj je potreb vedno več in hkrati so te vedno bolj kompleksne. Uporabnice_ki programa namreč nimajo le ene težave, ampak se težave križajo oziroma so prepletene z drugimi področji. Predvsem v času epidemije se je pokazal problem slabe opremljenosti NVO z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, saj jim sredstev za ta namen primanjkuje.

Za prilagajanje programov novim oz. spremenjenim potrebam uporabnic_kov in za razreševanje različnih problemov je ključnega pomena sodelovanje, in sicer sodelovanje med MOL in izvajalci programov, sodelovanje med javnimi zavodi in NVO in med samimi NVO. Pri tem pa je seveda pomembna tudi podpora države.

NVO na področju socialnega varstva imajo za državo in občine izjemen pomen, saj nudijo pomoč najbolj ranljivim skupinam, ki večinoma izpadejo iz javnih sistemov pomoči. V naslednjem desetletju tako želimo dodatno okrepiti sodelovanje z nevladnim sektorjem in skupaj kreirati programe, ki bodo odgovarjali na dejanske potrebe ljudi. Hkrati želimo spodbujati tudi sodelovanje znotraj samega nevladnega sektorja (organizacija srečanj, mreženje, strokovne konference itd.) in s predlogi sprememb skupaj nastopati v dialogu z državo.

11. Pregled potreb in prioritete na posameznih področjih

11.1. Storitve in programi namenjeni ljudem, ki se znajdejo v socialni stiski

Revščina je sistemski problem in ne individualna izbira. Veliko je nevidne oziroma skrite revščine (npr. imamo starejše ljudi z zelo nizkimi pokojninami, ki lahko z njimi plačajo položnice, nimajo pa za hrano). Problem se pogosto prenaša na srednje generacije, ki skrbijo hkrati za svoje otroke in za svoje starše, posledici česar sta preobremenjenost (v večini primerov žensk) in revščina. Na terenu je zaznati, da se revščina poglablja, težave revnih so vse bolj kompleksne.

Programi in storitve za ljudi, ki se znajdejo v socialni stiski, so zaradi tega izredno pomembni. Nevladne organizacije v zadnjih letih beležijo porast števila ljudi, ki kljub rednim prihodkom vse bolj drsijo v revščino in tistih, ki se soočajo z brezdomstvom. Tako MOL na tem področju trenutno sofinancira: nastanitvene programe (zavetišča, materinski domovi, nastanitvena podpora) ter programe, ki nudijo različne oblike pomoči tistim, ki so se znašli v socialni stiski in brezdomnim (laično in strokovno svetovanje, suhi in topli obroki, higienska oskrba). K lažšanju posledic revščine in brezdomstva znatno pripomore tudi Rdeči križ Slovenije - Območno združenje Ljubljana (RKS – OZ Ljubljana), katerega humanitarni program za oskrbo ljudi v socialni stiski z osnovnimi življenjskimi potrebščinami ter z možnostjo higienske oskrbe za brezdomne MOL sofinancira na podlagi Zakona o Rdečem križu Slovenije, z neposredno pogodbo.

Nevladne organizacije menijo, da je v obdobju izvajanja prejšnje strategije narasla ponudba različnih programov, poglobilo se je sodelovanje z Javnim stanovanjskim skladom MOL (v nadaljevanju: JSS MOL), povečalo se je terensko delo. Storitve in programi so se tako nadgrajevali in se prilagajali potrebam ljudi. Kljub temu pa nevladne organizacije in strokovna javnost še vedno opozarjajo, da nekatere potrebe niso naslovljene oziroma se pojavljajo nove:

- preventivno delovanje (finančno opismenjevanju ljudi, informiranje ljudi o informacijsko-komunikacijskih tehnologijah);
- celostna pomoč za posameznika_oz. družino na enem mestu (zaradi razpršenosti različnih pomoči bi bilo potrebno povečati ozaveščenost oziroma informiranost ljudi glede možnosti, ki jih imajo, ter povezati vse organizacije s tega področja, da imajo vse potrebne informacije glede storitev, programov, o različnih rešitvah in možnostih);
- dostopna pravna in psihoterapevtska pomoč;
- terensko delo (s strani CSD in NVO);
- možnost za pridobitev zaposlitve oz. dela (upoštevanje določenih specifik ljudi in delo prilagojeno njihovim zmožnostim);
- specifične aktivnosti oz. programi za brezdomne družine oz. brezdomne starše z otroki, brezdomne mlade in brezdomne ženske (morda v okviru novega dnevnega centra);

- namestitve (bivalne enote, neprofitna stanovanja, skupnostne namestitve z manjšimi enotami ter zavetišče), ki upoštevajo specifične potrebe ljudi (npr. tujci brez ustreznih dokumentov, samske ženske, ki ne zmorejo plačevati stanovanjskih stroškov, osebe, ki ne (z)morejo bivati z drugimi, ki se ne držijo pravil in se ne zmorejo prilagajati, osebe, ki jih odpustijo iz bolnišnice in potrebujejo podporo);
- regulacija cen na trgu, saj so stanovanjski stroški zelo visoki ter ureditev sistema poplačila dolgov, da ne bi prihajalo do deložacij;
- povišanje zneska mestne denarne pomoči.⁸

Dolgoročni cilj MOL je, da se okrepi delovanje služb/organizacij, ki posameznicam_kom nudijo podporo pri upravljanju osebnih oziroma družinskih financ in pomagajo pri iskanju virov za zagotovitev primernega življenjskega standarda. MOL bo tako v naslednjih letih podpirala že obstoječe programe in spodbujala razvoj novih programov (skupaj z NVO in drugimi deležniki se bo odzivala na spremenjene potrebe uporabnikov). Tako se bodo sofinancirali različni programi nevladnih organizacij – tako informativni in svetovalni kot tudi nastanitveni. Za brezdomne ljudi v Ljubljani bo JSS MOL v letu 2024 zgradil sodobni center za brezdomne ljudi, ki bo nadomestil obstoječe zavetišče. Z novim bivanjskim modelom bodo uporabniki_ce spodbujeni k napredovanju do lastne bivalne enote in nato k samostojnemu bivanju.

Ukrepi se bodo navezovali tudi na preventivno delovanje ter spodbujanje povezovanja NVO in NVO z drugimi strokovnimi službami. V skladu z Odlokom o denarni pomoči se bodo izplačevale občinske denarne pomoči.

11. 2. Storitve in programi namenjeni starejšim

Starejši ljudje so raznolika skupina, ki jo običajno definiramo z biološko starostjo. V naši zakonodaji se kot ločnica uporablja starost 65 let, ki določa kdo je po administrativnih merilih star in mu tako pripadajo različne pravice. Po eni strani je težnja, da se ta meja pomakne navzgor (večinoma storitve uporabljajo starejši od 75 let), po drugi strani pa so pobude, da je meja bolj fleksibilna, saj potrebe večkrat kažejo, da bi nekateri posamezniki_ce določeno podporo ali pomoč potrebovali že prej, pa je zaradi strogo določene starostne meje ne dobijo (ko npr. storitve potrebujejo kronično bolni ljudje, ljudje z oviranostmi, brezdomni ljudje, ki so mlajši od 65 let).

---

⁸ Osnovni znesek enkratne denarne pomoči MOL znaša 190 evrov in se že več kot desetletje ni spremenil kljub temu, da so se v tem obdobju zvišali življenjski stroški in v skladu s tem tudi osnovni znesek minimalnega dohodka (od leta 2008 se je povečal za 180 evrov). Število denarnih pomoči se v zadnjih petih letih sicer ni bistveno povišalo, opazamo pa da so socialne stiske občank_ov čedalje večje. Ljudje so revnejši, kljub morebitnim dohodkom iz dela, pogosto so obremenjeni z dolgovi za stroške bivanja (najemnine, ogrevanje, električna energija), s krediti za nujne življenjske potrebščine ipd. Pričakovati je, da se bodo glede na trenutno situacijo z epidemijo, socialne stiske ljudi še poglobile.

Programi in storitve za starejše so se v zadnjih letih v MOL zelo razvili in razširili. Pri tem je potrebno obstoječe storitve in programe krepiti in hkrati razvijati nove storitve in programe. Ugotavljamo, da bi bilo potrebno:

- okrepiti informiranje o različnih programih in storitvah (poleg informacij na spletu, potrebno večje sodelovanje in prenos informacij med izvajalci programov in storitev, pri čemer je potrebno razmisliti, kako doseči tiste, ki so izolirani in nimajo socialnih mrež);
- omogočiti pomoč in spremstvo pri urejanju raznih praktičnih, birokratskih zadev (tudi brezplačna pravna pomoč), v kateri se stari ljudje ne znajdejo več zaradi digitalizacije (več programov računalniškega opismenjevanja) ter razpršenosti;
- vzpodbujati vzdrževanje vitalnosti z aktivnim življenjem in druženjem (npr. širjenje dnevnih centrov aktivnosti)
- spodbujati medsebojno povezovanje in vključevanje osamljenih in izoliranih ljudi (npr. skupine za samopomoč);
- ponuditi inovativne rešitve pri bivanju kot odgovor na težnjo, da starejši ljudje čim dlje ostajajo na svojih domovih oziroma izven domov za starejše občane (znotraj domačih stanovanj različne prilagoditvene rešitve, vzpostavljanje sistema sostanovalskih bivališč - npr. stanovanjske skupnosti);
- nuditi podporo svojcem pri skrbi za starejše in omogočiti delno vključevanje v skrbstveno delo (le občasno, za nekaj ur – dnevno in nočno varstvo, včasih za nekaj dni, če grejo na dopust)⁹;
- nuditi podporo ob demenci, alzheimerjevi bolezni – tako za ljudi, ki imajo demenco kot za svojce, ki skrbijo za njih¹⁰;
- okrepiti preventivne dejavnosti za stare ljudi – kako ohranjati zdravje, spomin.

Čeprav ni v pristojnosti MOL, ampak države, je potrebno omeniti še dve pomembni zadevi, in sicer:

- pomanjkanje domov za starejše v MOL – izgradnja novih in obnova starih;
- pomanjkanje delovne sile na področju socialnega varstva, pri čemer je še posebej problematično področje oskrbe, kjer so zaposleni za izredno težko delo minimalno plačani.

Cilj MOL v starajoči se družbi je, da se po aktivnem obdobju ljudem zagotovi vse, kar potrebujejo v starosti. Dolgoročni cilj MOL je ustanovitev občinskega urada za stare, ki bo prevzel vodilno vlogo pri že obstoječih storitvah, pri vzpostavljanju novih storitev (npr. center za demenco) ter hkrati širil mrežo dnevnih centrov. Prizadevali si bomo, da bo ZOD razširil obseg dejavnosti in nabor storitev. Zavedamo

---

⁹ Del teh storitev nudita ZOD in Pristan s storitvijo pomoč na domu. ZOD izvaja tudi socialni servis ter se odziva na potrebe ljudi s tem, da širi ponudbo z delovnimi terapevti, itd. Problem pri uvajanju sprememb je pomanjkljiva zakonodaja, zato se nove storitve uvajajo projektno in jih je zaradi pomanjkanja sredstev s strani države težje stalno izvajati. Nekateri domovi za stare sicer ponujajo različne storitve za zunanje ljudi, vendar so plačljive. (npr. razvoz hrane).

¹⁰ Dolgoročni cilj je, da se vzpostavi center za demenco, kjer bi naslavljali različne vsebine v zvezi z demenco (nudenje informacij, izobraževanja, dnevni center, kratkotrajne namestitve, programi za svojce, programi za obolele, programi za strokovni kader).

se, da MOL nujno potrebuje dodatne domove za starejše, zato si bomo aktivno prizadevali, da bo država zgradila toliko javnih domov za starejše, kot bo potrebno. Prizadevali si bomo, da se bodo vzpostavile alternativne oblike bivanja – bivalne skupnosti starejših.

11.3. Storitve in programi namenjeni otrokom in mladostnicam_kom iz manj spodbudnih okolij

Podobno kot pri starejših tudi v skupini otrok in mladih govorimo o raznoliki skupini. Starost namreč ne predpostavlja tudi podobne stopnje socialne zrelosti in telesnih značilnosti. Pri tem so pomembne tudi zunanje okoliščine, v katerih se otroci in mladostniki socializirajo – (ne)varno domače okolje, socialna mreža itd.

MOL podpira delo z otroki in mladino, v največji meri vsebine za strukturirano in konstruktivno preživljanje prostega časa. Ustanovljena sta bila javna zavoda Družinski center Mala ulica in Mladi zmaji, pod okriljem katerega delujejo četrtni mladinski centri, Oddelek za predšolsko vzgojo in izobraževanje ter Urad za mladino MOL pa preko javnih razpisov sofinancirata tudi številne programe NVO za otroke in mlade ter inovativne projekte, ki jih mladi sooblikujejo.

Poleg navedenih je potrebno krepiti tudi bolj ciljno usmerjene preventivne programe s specializiranimi aktivnostmi za preprečevanje rizičnih oblik vedenja pri otrocih in mladih oz. njihovih posledic. Usmerjeno preventivno delovanje zajema spodbujanje razvoja mnogoterih socialnih veščin, znanj, vrednostnih usmeritev in prepričanj ali pa zajema spodbujanje razvoja prožne odpornosti ali/in socialne kompetentnosti, ki jih ni možno razviti le z vključitvijo v športne ali druge pristočasne aktivnosti.

Osrednji fokus programov na tem področju so potrebe mladih iz manj spodbudnih socialnih okolij, z zaznanimi težavami in stiskami. Sofinancirani programi mladim nudijo osebno svetovanje, različne oblike dela v skupini (trening socialnih veščin, trening asertivnosti, preventivne delavnice v podporo pri reševanju stisk in pri socialnem vključevanju), t.i. mladinske delavnice v osnovnih šolah, preventivne akcije in akcije za ozaveščanje.

Na fokusnih skupinah je bilo poudarjeno naslednje:

- zagotovitev celostne obravnave posameznikov_c na enem mestu, in sicer svetovanje, športna aktivnost, delavnice, delo s širšo socialno mrežo (npr. povečanje starševskih kapacitet pri starših);
- povečanje digitalne povezanosti z mladimi, pri čemer se izvajalci programov spopadajo s težavo glede razpoložljivosti primerne komunikacijske opreme (strogo namenskih sredstev za izvajanje programov v IKT ne morejo vlagati);
- kadrovska in finančna podhranjenost programov;
- predlaga se izvedba zunanje evalvacije programov na posameznih področjih.

V MOL bomo še naprej podpirali socialnovarstvene programe, ki ciljno preventivno naslavljajo otroke in mladostnice_ke, z namenom preprečevanja in zmanjševanja raznovrstnih stisk in težav.

11.4. Storitve in programi namenjeni ljudem z različnimi oblikami oviranosti

Podaljševanje življenjske dobe je doprineslo k temu, da se skoraj vsakdo v svojem življenju v določenem času sooči z nekaterimi oviranostmi. Nekateri ljudje se z določeno oviranostjo rodijo, drugi pa oviranost pridobijo v času svojega življenja. Telesna, senzorna in intelektualna oviranost lahko ljudi omejuje pri vsakdanjih opravilih, vendar večje ovire in družbene neenakosti nastanejo, ko je okolje do posameznic_kov izključujoče.

Eden izmed večjih problemov je tako dostopnost - dostopnost javnega prostora, javnega prometa in informacij. MOL si je v zadnjih letih zelo prizadevala za zagotavljanje dostopnosti javnih površin, zgradb v javni rabi, javnih storitev in prevozov in bila prepoznana kot primer dobre prakse v mednarodnem okolju, za kar je prejela tudi nagrade. Pri tem je izjemno pomembno sodelovanje različnih deležnikov – MOL, Svet za odpravljanje arhitekturnih in komunikacijskih ovir (SOAKO – posvetovalno telo župana), NVO, arhitekturna stroka... Pri načrtovanju (grajenega in ne-grajenega prostora, storitev) je tako potrebno vedno upoštevati načelo »dizajn za vse«, ki je vključujoče za vse ljudi. V ta namen se v MOL pripravlja in izvaja tudi akcijski načrt.

S ciljem krepite socialne vključenosti ter ohranjanja psihofizične kondicije in zdravja oseb z različnimi oviranostmi, pa MOL sofinancira programe nevladnih organizacij, ki zagotavljajo uporabnikom_cam informacije in usmeritve za uveljavljanje pravic iz sistema invalidskega varstva, posredovanje in podporo za udeležbo na letovanjih za obnovitveno rehabilitacijo oziroma ohranjanje zdravja, laično in strokovno svetovanje, osebno pomoč za možnost neodvisnega življenja, prevoze in spremstva, zagovorništvo, skupine za samopomoč, organizirano družabništvo, prilagojeno vadbo.

V MOL se izvajajo raznoliki programi, h kvalitetnejšemu življenju ljudi pa bi po mnenju nevladnih organizacij in strokovne javnosti pripomoglo tudi:

- boljši pretok informacij med izvajalci in (tudi) strokovno javnostjo na eni strani ter po drugi strani informiranje uporabnic_kov o programih, ki so na voljo v MOL (npr. Info center, prispevki v reviji Ljubljana);
- ozaveščanje širše javnosti, s čimer se opolnomoči osebe z oviranostmi in poskuša preseči stigmato, ki je v družbi še vedno prisotna (npr. izobraževanja in ozaveščanja najmlajših v vrtcih in osnovnošolk_cev);
- krepitev t.i. vrstniškega svetovanja (vzajemna podpora ljudi s podobno življenjsko izkušnjo);
- celostna obravnava posameznika_ce – možnost psihološke pomoči, psihoterapij;

- nudenje osebne pomoči tistim uporabnicam_kom, ki jim po zakonu pravica do osebne asistence¹¹ ne pripada (preko sofinanciranih programov in občasno tudi z manjšo pomočjo ZODa in Pristana);
- nastanitvena podpora (npr. prehodna stanovanja), pri čemer bi bilo potrebno razmišljati tudi o podpori programom za socialno aktivacijo uporabnic_kov, saj zgolj stanovanje ni dovolj, ker so lahko potem socialno izolirani.

Nevladne organizacije vidijo MOL kot strateškega partnerja, ki ima politično moč in lahko s tem krepí glas NVO na odločevalski ravni.

Poleg zagotavljanja dostopnosti, ki sicer ni predmet te strategije, bo MOL še naprej podpirala socialno varstvene programe, ki osebam z oviranostmi nudijo podporo in pomoč za bolj kvalitetno in bolj vključujoče življenje v MOL. Pri tem se bomo angažirali tudi z ozaveščevalnimi aktivnostmi in dostopnostjo do informacij o programih in storitvah.

11.5. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami v duševnem zdravju

Po opredelitvi Svetovne zdravstvene organizacije je duševno zdravje »stanje dobrega počutja, v katerem posameznik uresničuje svoje sposobnosti, se spopriema s stresom v vsakdanjem življenju, učinkovito in plodno dela ter prispeva v svojo skupnost« (NIJZ, 2021). Negotove družbene razmere, neuskklajenost službenih in družinskih obveznosti, odtujenost idr. vplivajo na povečano število ljudi s težavami v duševnem zdravju. Epidemija je stanje na področju duševnega zdravja še poglobila, posledice pa lahko pričakujemo tudi po končani epidemiji.

MOL sofinancira dnevne centre, svetovalnice in skupine za samopomoč in s tem omogoča organizacijo raznih delavnic in tečajev, strokovno psihosocialno svetovanje, spremstvo in zagovorništvo uporabnikov programov, informiranje uporabnikov o pravicah iz naslova zakonodaje, organizacijo taborov. S tem MOL podpira pomoč ljudem s težavami v duševnem zdravju v njihovem lokalnem okolju ter jim omogoča življenje izven institucij in kakovostnejše vključevanje v skupnost in družbo.

Tudi na tem področju nastajajo pereči problemi, predvsem se kažejo potrebe uporabnikov_c pri/ po:

- prehodu v samostojnost in neodvisnost (možnost pridobitve stanovanja in zaposlitve);
- celostni podpori posamezniku_ci in družini (sodelovanje med različnimi izvajalci in programi, možnost brezplačne psihoterapije)
- vrstniški podpori in zagovorništvu;

---

¹¹ Veliko uporabnic_kov ni upravičenih do pomoči, ki jih predvideva zakonodaja – tako se npr. po uvedbi zakona o osebni asistenci pri večini uporabnic_kov zadovoljujejo osebne temeljne potrebe za neodvisno življenje, je pa veliko oseb, ki jim pravica ne pripada (osebe, ki jim pripada manj kot 30 ur osebne asistencije na teden in starejši).

- terenskih (mobilnih) službah, to se je še posebej pokazalo v času epidemije in pri mladih, ki ne prihajajo v programe;
- ozaveščanju in preventivi s ciljem razbijanja stigme ter informiranja širše javnosti (informacije o težavah v duševnem zdravju, o načinih krepitev duševnega zdravja).

Ljudem s težavami v duševnem zdravju bodo tudi v prihodnjih letih na voljo različni programi in aktivnosti, ki jim bodo omogočali življenje izven institucij in kakovostnejše vključevanje v skupnost in družbo. Hkrati pa je potrebno posvetiti čas tudi preventivnim in ozaveščevalnim aktivnostim.

11.6. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami zaradi motenj hranjenja

Motnje hranjenja prihajajo v sodobnem svetu hitrega tempa in odtujenosti vse bolj do izraza in prizadenejo tako žensko kot moško populacijo. V zadnjih letih se starost populacije znižuje, težave se začnejo že v zgodnji otroški dobi. Motnje hranjenja so duševne motnje, ki se kažejo v spremenjenem odnosu do hrane in telesa. Hrana je le simptom, v ozadju se skrivajo težke duševne stiske, nesprejemanje samega sebe in slaba samopodoba (Hafner, 2018).

Poleg zdravstvenega pristopa je pri obravnavi motenj hranjenja nujen tudi socialno varstveni pristop, ki zajema spreminjanje vzorcev, ponovno vključevanje v socialno in družinsko življenje, v sistem izobraževanja ali socialno aktivacijo. S sofinanciranjem svetovalnic za motnje hranjenja, je tako ženskam in moškim zagotovljena strokovna pomoč, informiranje in svetovanje ter ozaveščanje javnosti o pojavu motenj hranjenja.

Poleg že utečenih vsebin v socialno varstvenih programih bi bilo potrebno v prihodnjih letih:

- okrepiti preventivo v osnovnih in srednjih šolah;
- povečati kapacitete individualnih svetovanj (tako za tiste, ki so obremenjeni s svojo telesno težo, kot za tiste, ki so jim naredili želodčni obvod zaradi prekomerne teže in doživljajo šok in stiske ob spremembi);
- vzpostaviti nizkopražni program za osebe, ki imajo kronično motnjo hranjenja;
- ponuditi več aktivnosti v obliki dnevnega centra oz. občasnih delavnic;
- okrepiti reintegracijski program za bivše uporabnice_ke (kot možnost svetovanja) in vzpostavitev stanovanjskih skupin s celostno podporo za mlade, ki zaključijo bolnišnično zdravljenje;
- okrepiti sodelovanje med organizacijami.

Izvajalci programov opozarjajo na dejstvo, da na tem področju deluje majhno število organizacij (v Sloveniji tri, od tega dve v Ljubljani), zato so obstoječe organizacije zelo zasedene, saj uporabnice_ke pošiljajo tudi iz zdravstvenih ustanov.

Ljudem z motnjami hranjenja bodo tudi v prihodnjih letih na voljo socialno varstveni programi svetovanja in strokovne pomoči. Pri tem je potrebno okrepiti ozaveščevalne aktivnosti v izobraževalnih ustanovah in za širšo javnost.

11.7. Storitve in programi namenjeni ženskam in otrokom, žrtvam nasilja

Tako ženske kot moški so žrtve nasilja, tako ženske kot moški so tudi povzročitelji_ce nasilja. Vendar podatki kažejo, da je žrtev nasilja občutno več med ženskami kot med moškimi. Nacionalna raziskava o nasilju nad ženskami v zasebni sferi iz leta 2010 je pokazala, da je od dopolnjenega 15. leta starosti eno od oblik nasilja doživela vsaka druga ženska, od tega najpogosteje psihično, sledijo fizično, premoženjsko, omejevanje gibanja in spolno nasilje. Največ nasilja se dogaja med osebami, ki se med seboj poznajo, najpogosteje v družinskih oziroma partnerskih odnosih. V več kot 90 % so žrtve nasilja ženske (Leskošek in drugi 2010).

Nasilje nad ženskami je tako ena najbolj razširjenih in skritih oblik kršitev človekovih pravic. Izjemnega pomena je, da čim prej udejanjimo ničelno toleranco do vseh oblik nasilja. Zavedanje in prepričanje, da je vsakršna oblika nasilja nedopustna in nesprejemljiva, morata postati splošna vrednota.

Na MOL že vrsto let podpiramo prizadevanje nevladnih organizacij, ki bistveno pripomorejo k ozaveščanju ter prepoznavanju in zmanjševanju nasilja nad ženskami. Preko javnih razpisov sofinanciramo raznolike programe, ki so namenjeni tako ženskam in otrokom, žrtvam nasilja (krizna in varne namestitve za ženske in otroke, svetovalnice za žrtve nasilja, telefonska svetovalna linija¹²) kot tudi povzročiteljem nasilja (delavnice nenasilne komunikacije). Aktivnosti so navedene tudi v akcijskem načrtu za enakost spolov (trenutno se izvaja akcijski načrt za obdobje 2019-2022).

Zgoraj naštetih aktivnosti so za uporabnice_ke zelo pomembne, vendar se pojavljajo tudi nove potrebe, ki bi jih bilo potrebno nasloviti:

- prehod iz varnih namestitev v samostojno bivanje (npr. več bivalnih enot, namenjenih ženskam – žrtvam nasilja, stanovanjske skupnosti);
- okrepitev psihosocialne pomoči za otroke in možnost brezplačne pedopsihiatrične pomoči;
- možnost brezplačnih psihoterapevtskih storitev in pravne pomoči (npr. skupna pravna pomoč za NVO);
- vzpostavitev specifičnih programov za tujke, Rominje, transspolne osebe, osebe z oviranostjo;
- širjenje programov za storilce – tako vsebinsko kot tudi glede na skupine (mlajši – starejši, različne oblike nasilja)

---

¹² Od 1. januarja 2021 je končno vzpostavljena 24/7 linija SOS telefona, ki bi jo morala Slovenija kot podpisnica Istanbulske konvencije imeti že nekaj časa. 24/7 telefonska linija pa je bila kljub pomanjkanju sredstev vzpostavljena tudi v času epidemije.

- vzpostavitev Centra za stike, kjer bi se opravljala varna predaja otrok in bi se izvajale razne delavnice, treningi za sostarševstvo;
- ozaveščanje širše javnosti in izobraževanje strokovnih delavk_cev v izobraževalnih ustanovah.

Nevladne organizacije so izpostavile tudi sistemske težave, ki niso v pristojnosti MOL, in sicer tujke, ki ostajajo zunaj sistema in ne dobijo pomoči, dolgi sodni procesi, problem nameščanja mladoletnih storilcev nasilja izven doma, saj jih krizni centri za mlade ne sprejmejo.

MOL bo tudi v naslednjih letih pomemben akter na področju preprečevanja nasilja nad ženskami. Poleg podpore socialnovarstvenih programov na tem področju (varne namestitve, svetovalnice, treningi večšin za nenasilno komunikacijo), bomo skupaj z NVO in strokovno javnostjo pomemben akter pri ozaveščanju tako širše javnosti kot znotraj svojih javnih zavodov in podjetij.

11.8. Storitve in programi namenjeni žrtvam trgovine z ljudmi

Trgovina z ljudmi je groba kršitev temeljnih človekovih pravic posameznika_ce. Predstavlja hudo kršitev posameznikove_čine svobode in dostojanstva. Na podlagi svoje ranljivosti so namreč ljudje izkoriščani za različne namene – prisilno delo, prostitucijo, služabništvo, prisilne poroke, prisilno beračenje, trgovino z organi.

V MOL trenutno poteka program celostne oskrbe za žrtve trgovine z ljudmi, ki se sproti nadgrajuje. Tako je na voljo varna namestitve in vključitev v program reintegracije. Potrebe uporabnic_kov, ki še niso zadoščene s trenutnim programom, se kažejo na področju:

- reintegracije žrtev trgovine z ljudmi, v smislu lažjega prehoda v samostojnost (npr. prehodno stanovanje z občasno podporo);
- prostitucije, kjer bi bilo potrebno okrepiti informiranje in ozaveščanje širše in strokovne javnosti ter vzpostaviti program, ki bi pomagal uporabnicam_kom pri izhodu iz prostitucije;
- prisilnega dela, kjer bi bilo potrebno okrepiti ozaveščanje in informiranje;
- prisilnih porok romskih deklic, kjer bi bilo potrebno okrepiti ozaveščanje strokovne in širše javnosti.

Ljudem, ki so (potencialne) žrtve trgovine z ljudmi bodo tudi v prihodnjih letih na voljo socialno varstveni programi strokovne pomoči znotraj varne namestitve in podpora pri ponovni vključitvi v življenje. Pri tem je potrebno tudi okrepiti ozaveščevalne aktivnosti v izobraževalnih ustanovah in za širšo javnost.

11.9. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami zaradi uživanja / zasvojenosti z alkoholom

Tvegano in škodljivo uživanje alkohola med mladimi ter pogost pojav alkoholizma med odraslimi, predstavljata enega najbolj perečih družbenih problemov in izzivov v Sloveniji. Tudi zato, ker je družbena toleranca do pitja alkohola v Sloveniji še vedno visoka, alkohol pa je še vedno sestavni del slovenske kulture. Škodljivi vplivi uživanja alkohola segajo od zdravja posameznika_ce do medosebnih odnosov (znotraj družine, ožje in širše okolice) ter imajo negativne socialne in ekonomske posledice.

MOL se aktivno sooča s to problematiko z rednim sofinanciranjem raznovrstnih programov, usmerjenih k preventivi, zmanjševanju škodljivih posledic alkohola in socialni rehabilitaciji zasvojenih.

Ovire na področju dela z ljudmi, ki imajo težave ali so zasvojeni z alkoholom se vidijo predvsem v:

- pomanjkanju dostopne javne mreže pomoči;
- kompleksnih težavah posameznikov, ki imajo poleg težav zaradi uživanja z alkoholom, tudi težave povezane z drugimi pojavi kot so nasilje, revščina, brezdomnost;
- specifičnih težavah posameznih skupin - stari ljudje, mladi (uporaba več drog hkrati, opijanje zaradi druženja in tudi osebnih stisk);
- premajhni pozornosti do otrok, katerih starši so zasvojeni z alkoholom;
- pomanjkanju znanja strokovnih delavk_cev o kompleksnih težavah na tem področju;
- pomanjkanja ozaveščanja in odkritega pogovora o uporabi alkohola v naši družbi in osvetlitve kulturnih stereotipov in predsodkov obeh strani – tistih, ki uporabo problematizirajo kot tistih, ki jo normalizirajo.

MOL si želi to področje še okrepiti, predvsem s preventivnimi programi in ozaveščanjem.

11.10. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami zaradi uporabe / zasvojenosti z nedovoljenimi drogami

V odgovor velikemu razmahu uživanja nedovoljenih drog ter iz tega izhajajočim novo nastalim potrebam ciljne populacije, je v Ljubljani dejavnih cela vrsta programov nevladnih organizacij, od programov za zmanjševanje škode, ki jo povzročajo droge, do tradicionalnih terapevtskih programov za tiste, ki želijo z uživanjem drog za vedno prenehati, širi pa se tudi obseg terenskega dela. Ljubljana kot edina v Sloveniji nudi tudi zavetišče za brezdomne uživalke_ce nedovoljenih drog in varno hišo za uživalke nedovoljenih drog, ki so žrtve nasilja. Od 2018 se redno srečuje tudi delovna skupina za reševanje problematike nedovoljenih drog v Ljubljani, ki si prizadevajo za kratkoročne in dolgoročne rešitve na tem področju.

Na fokusni skupini so bile izražene naslednje potrebe:

- celostna obravnava uživalk_cev drog (namestitev, dnevni center, informacije, svetovanje, socialnovarstvena in zdravstvena oskrba...) in njihove družine oz. širše socialne mreže;
- bivalne enote in preprečevanje brezdomstva (krizna nastanitve za krizna obdobja, posthospitalne enote in posebne oblike bivalnih skupnosti za mlade);
- celostna podpora za mlade (predvsem mladoletne), ki bi združevala različne oblike pomoči in podpore (psihosocialna pomoč, terapijska pomoč, pomoč pri vključitvi v šolanje ali pri vstopu na trg dela, nastanitvena podpora) ter nekoga - vzornika oz. odraslo osebo, ki jih bo spremljala in jih podpirala;
- ženske bi potrebovale posebne storitve in varne namestitve (poleg obstoječe varne hiše za uživalke nedovoljenih drog, ki so žrtve nasilja, bi bilo potrebno s programi nasloviti npr. matere, uživalke drog, ki niso žrtve nasilja);
- specifične aktivnosti za bivše zapornike_ce po odpustu iz zavora;
- ozaveščanje širše javnosti z vidika zdravega načina življenja.

MOL bo tudi na področju zasvojenosti z nedovoljenimi drogami v naslednjih letih pomemben deležnik pri reševanju te problematike. Poleg podpore socialnovarstvenih programov na tem področju, bomo skupaj z drugimi deležniki – tudi v okviru delovne skupine za reševanje problematike nedovoljenih drog v Ljubljani – iskali rešitve, ki jih prinašajo novi izzivi na tem področju.

11.11. Storitve in programi namenjeni ljudem s težavami zaradi prekomerne rabe / zasvojenostmi s sodobnimi elektronskimi tehnologijami

Zasvojenost z elektronsko tehnologijo je v sodobnem svetu vedno pogostejša in je predvsem posledica ali tudi vzrok odtujenosti. S sofinanciranjem programov, MOL pomaga zagotavljati pomoč pri težavah zaradi prekomerne rabe tehnologij ter strokovno psihosocialno svetovanje uporabnikom_cam ob nekontrolirani uporabi tehnologij in spleta. Število uporabnikov_c programov, od najmlajših (6/7 let) do starejših (70 let), se iz leta v leto povečuje.

Gre za delo na štirih specifičnih področjih, in sicer: zasvojenost s spletnimi vsebinami (videoigre, igre na srečo, spletna pornografija, trgovanje s kripto valutami, e-šport), prekomerna raba elektronskih tehnologij (pomembna je zgodnja preventiva), spletno nasilje (v porastu) in preventiva. Problem je, da se pojavljajo vedno nove vsebine in s tem v povezavi tudi novi vplivi na vedenje uporabnic_kov.

Nevladne organizacije se novim potrebam uporabnic_kov sproti prilagajajo, bo pa potrebno v naslednjih letih

- okrepiti preventivno delovanje in ozaveščanje preko medijev (na področju zasvojenosti in prekomerne rabe, varnosti v prometu, spletnega nasilja in zlorab), spletnih točk, delavnic za otroke v osnovni in srednji šoli ter delavnic za starše;

- vzpostaviti povezovanje in sodelovanje z drugimi strokovnjaki_njami, saj imajo uporabnice_ki pridružene težave;
- vzpostaviti kliniko za digitalno zasvojenost, kjer bi bila možnost namestitve (2-4 osebe), tako da bi lahko umaknili uporabnika_co iz okolja za obdobje od enega do treh mesecev in mu nudili celostno oskrbo: psihosocialna pomoč, namestitev, prehrana (psihiater, nutricionist, športni pedagog...);

Prekomerna raba oz. zasvojenost s sodobnimi elektronskimi napravami je problem, s katerim se trenutno še premalo ukvarjamo, predvsem v povezavi z epidemijo, ki je/ bo prispevala k še večji rabi elektronskih tehnologij. MOL bo tako tudi v naslednjih letih socialno varstvene programe na tem področju sofinancirala in se priključila v preventivne in ozaveščevalne aktivnosti.

11.12. Storitve in programi namenjeni istospolno usmerjenim in ljudem različnih spolnih identitet in izrazov (LGBT+)

Slovenija sodi v skupino držav, ki istospolno usmerjenih oseb v zakonodaji ne obravnava na enak način kot heteroseksualno usmerjene osebe, saj kljub sprejetju novele zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih istospolnim partnerstvom ni priznana pravica do skupne posvojitve otrok in oploditve z biomedicinsko pomočjo. Težave imajo tudi transspolne osebe s pravno potrditvijo spola. Trenutno lahko spol potrdijo le s potrdilom pristojnega zdravstvenega osebja, da so spremenile spol, kljub temu, da si nekateri ne želijo medicinske spremembe spola.

MOL že več let poskuša spremeniti družbeni odnos do LGBT+ skupnosti, in sicer tako da podpira raznolike programe, ki nudijo svetovanje in informiranje ter se aktivno vključuje v ozaveščevalne aktivnosti.

Kljub obstoju raznolikih programov, pa se kažejo potrebe po:

- celostni in kontinuirani psihosocialni podpora za uporabnice_ke in njihove družine;
- psihoterapevtski obravnavi uporabnic_kov s kompleksnejšimi težavami;
- specifični obravnavi transspolnih oseb (slabo duševno zdravje, presečnost težav) in zagovorništvo v postopku potrditve spola;
- naslavljanju starejših LGBT+ oseb (vrstniška podpora, psihosocialna podpora);
- okrepitvi terenskega dela;
- zagotavljanju varnih prostorov za osebno druženje, kjer se lahko ustvarjajo socialne mreže;
- kriznih namestitvah (kot posledica odpovedi ali pomanjkanja podpor v družini);
- informiranju in podpori staršev LGBT+ oseb;
- izobraževanju strokovnih delavk_cev v strokovnih ustanovah (socialnovarstvenih, zdravstvenih, izobraževalnih);

- ozaveščanje širše javnosti s ciljem preseganja stigme;
- povezovanju z drugimi organizacijami, ki so strokovne na nekem področju in grajenje mreže oziroma koalicije za naslavljanje specifičnih tematik.

MOL bo tudi v naslednjem sedemletnem obdobju podpirala programe za LGBT+ osebe in nadaljevala z ozaveščevalnimi aktivnostmi. MOL bo tudi pomemben deležnik pri naslavljanju potreb organizacij in LGBT+ oseb na nacionalni ravni.

11.13. Storitve in programi namenjeni imigrantom_kam

Migracije so množičen globalni proces preseljevanja ljudi znotraj ali med državami zaradi različnih vzrokov (npr. ekonomskih, političnih, podnebnih, demografskih, verskih, osebnih). V Ljubljani obstajajo različne skupine migrantov in njihove potrebe so glede na status ranljivosti zelo različne in specifične.

Področje migracij je vezano na nacionalno zakonodajo, iz tega izhaja veliko sistemskih problemov. MOL pa ima pomembno vlogo pri integraciji imigrantk_ov, ki mora biti po mnenju NVO lokalno usmerjena. Številni in raznoliki programi imajo pri tem zelo pomembno vlogo – izvajajo se individualna svetovanja in informiranje, kreativne delavnice, učna pomoč, socialne in didaktične igre, športne aktivnosti, družabno udejstvovanje, opismenjevanje in tečaj slovenskega jezika, praktične oblike pomoči pri integraciji (npr. urejanje dokumentacije, pomoč pri zaposlitvi) in posredovanje pri strokovnih službah in državnih institucijah ter obveščanje javnosti.

Obstoječi programi so po mnenju NVO in stroke dobri, bi jih pa bilo potrebno obogatiti in razpršiti. Učinkovita integracija se mora izvesti na vseh področjih življenja (izobraževanje, zdravstvo, mobilnost, kultura). Zelo pomembno je zgodnje vključevanje otrok v družbo, saj se s tem doseže najboljši multiplikativen učinek - otroci se hitreje naučijo jezika, ki ga prinašajo domov, spoznavajo družbo in povezujejo svoje starše z okoljem.

Potrebe se kažejo po:

- dnevni centri za odrasle, ki bi bili ciljno zastavljeni, da integrirajo priseljence, hkrati pa so vključujoči in odprti navzven;
- specifičnih aktivnostih za ženske, ki potrebujejo opolnomočenje;
- brezplačni in dostopni psihoterapiji, pravni pomoči, dostopnosti do informacijsko-komunikacijske tehnologije;
- izvajanju intenzivnega socialnega dela s prebivalci_kami v posameznih soseskah;
- informiranju uporabnic_kov (npr. Info center, morda s pridruženim dnevnim centrom) in koordiniranemu pretoku informacij med izvajalci (posledično uporabnik_ca ne dobi celovite podpore);

- namestitvah (začasne krizne namestitve, dostopnost stanovanj);
- izobraževanju strokovnih delavk_cev (na novo vzpostavljeni poklicni kvalifikaciji – skupnostni tolmač in kulturni mediator).

Tudi v naslednjem obdobju bo MOL podpirala programe, ki imigrantom_kam omogočajo vključevanje v (novo) družbeno okolje.

11.14. Storitve in programi namenjeni Romom_injam

Na območju MOL živijo tudi Romi_nje, vendar ne moremo govoriti o tradicionalnih oz. avtohtonih sklenjenih romskih naseljih. Vseeno lahko govorimo o dveh romskih skupinah, in sicer o Romih izseljenih iz Žal, ki so integrirani, še vedno sicer rabijo podporo, a vedno manj. V tej skupini so moški aktivni, ženske pa so povečini doma – gospodinjijo in skrbijo za otroke, nimajo socialne mreže, vendar so se v tem času opolnomočile (nekatero so zaposlene, pridobile so vozniški izpit). Kot problem se sicer še vedno izpostavlja nepismenost žensk in borba za izobraževanje deklic (vstop v srednjo šolo, na fakulteto).

Druga skupina živi v Rojah in je povečini nepismena in nezaposljiva. Ker večina nima osnovne šole, svojih otrok ne pošiljajo v vrtec oziroma v šolo (vidna je velika razlika med otroci, ki vrtec obiskujejo in tistimi, ki ga ne). Rešitev bi bilo individualno delo s posamezniki_cami (opismenjevanje, zaposlitev) ter izselitev iz Roj (oziroma razselitev te skupine), kar se izvaja v sodelovanju z JSS MOL.

Na tem področju tako lahko izpostavimo naslednje potrebe:

- opismenjevanje delovno aktivne populacije;
- nastanitvena podpora;
- sodelovanje različnih deležnikov.

MOL bo tudi v naslednjih letih podpiral programe, katerih glavni cilji so različnim generacijam Romov_inj omogočiti večjo socialno vključenost v družbo (spodbujanje vključevanja otrok v vrtece in osnovne šole, spodbujanje k vključevanju na trg dela, vključevanje v vsakodnevne prostočasne aktivnosti).

12. Strateški cilji in ukrepi

Delovanje MOL na področju socialnega varstva v obdobju od leta 2021 do leta 2027 bo poleg zakonsko določenih nalog usmerjeno k uresničevanju naslednjih ciljev:

- Zagotavljanje celostne podpore in pomoči za uporabnice_ke socialnovarstvenih storitev in programov,
- Zmanjševanje tveganja revščine in povečanje socialne vključenosti socialno ogroženih in ljudi, ki živijo v ranljivih situacijah,
- Zagotavljanje pogojev za kakovostno staranje,
- Krepitev duševnega zdravja,
- prizadevanje za ničelno toleranco do nasilja,
- Zagotovitev enakih možnosti za vse,
- Zmanjševanje škode zaradi različnih oblik zasvojenosti,
- Krepitev kakovosti ter razvoja na področju socialnega varstva,
- Nacionalna in mednarodna prepoznavnost Ljubljane kot socialnega mesta.

Posamezni cilji strategije so skupaj z ukrepi, aktivnostmi, kazalniki, rokom izvedbe in nosilci predstavljeni v tabelah.

Cilj 1: Celostna podpora in pomoč za uporabnice_ke socialnovarstvenih programov in storitev

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Podpora obstoječih in novih socialnovarstvenih programov za različne ranljive skupine	Javni razpis Ljubljana-zdravo mesto	Objava JR	Vsako leto	OZSV
	Sofinanciranje programov za različne ranljive skupine	Višina sredstev za socialnovarstvene programe na leto	Redna naloga	OZSV
		Št. programov skupaj in na posameznem področju na leto		
Nastanitvena podpora za ranljive posameznike_ce	Sofinanciranje nastanitvene podpore	Število stanovanj, namenjenih namestitveni podpori	Redna naloga	JSS MOL, OZSV
Informiranje o sofinanciranih programih	Objava informacij o različnih programih na spletni strani	Objava sofinanciranih programov s kratko predstavitevijo na spletni strani	Redna naloga	OZSV
	Objava prispevkov v reviji Ljubljana	Št. objavljenih prispevkov v reviji Ljubljana		
	Objava informacij o sofinanciranih programih v brošurah	Vsaj 1 brošura na 2 leti		

Cilj 2: Zmanjševanje tveganja revščine in povečanje socialne vključenosti socialno ogroženih in ljudi, ki živijo v ranljivih situacijah

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Zagotavljanje sredstev za denarno pomoč MOL	Izplačevanje denarne pomoči	Št. upravičencev po različnih vrstah denarne pomoči na leto	Redna naloga	OZSV
	Sprememba odloka o denarni pomoči	Objava sprememb odloka v Uradnem listu	2022	OZSV, MS MOL
Spodbujanje preventivnega delovanja	Preventiva deložacij, targetiranje in ureditev poplačila dolgov	Izveden posvet na to temo	Do 2023	OZSV v sodelovanju z JSS MOL, JP MOL in NVO
	Finančno opismenjevanje v šolah (za starše in otroke), po četrtnih skupnostih	Število udeleženk_cev na delavnicah finančnega opismenjevanja na leto	Vsako leto – prvič 2022	OZSV v sodelovanju z OPVI, SLS
Zagotavljanje ustreznih razmer za bivanje brezdomnih oseb	Izgradnja novega zavetišča za brezdomne	Zgrajeno zavetišče	2024	JSS MOL
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih ljudem, ki se srečujejo s tveganji za nastanek revščine in	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov na tem področju na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Podpora programov, ki so specifično namenjeni celostni podpori družinam s tveganjem revščine	Vzpostavitev vsaj 1 novega programa oz. aktivnosti znotraj širšega programa	2022	OZSV v sodelovanju z NVO

brezdomstva ter njunimi posledicami	Podpora programov, ki so namenjeni ženskam	Vzpostavitev vsaj 1 novega programa oz. aktivnosti znotraj širšega programa	2023	OZSV v sodelovanju z NVO
	Podpora terenskega dela – preventivnega in kurativnega	Št. programov s terenskim delom na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO

Cilj 3: Kakovostno staranje v Ljubljani

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Okrepitev informiranja o programih in storitvah za starejše	Delovanje Info točke in pomoč pri urejanju zadev	Delujoča info točka	Redna naloga	KŽ (Odsek za pobude meščanov) v sodelovanju z OZSV
	Zloženka o storitvah in programih	Izdana posodobljena zloženka	Redna naloga	OZSV
Zagotavljanje različnih (obstoječih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih starejšim	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov na tem področju na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Širitev mreže dnevnih centrov aktivnosti	Podpora dnevnih centrov aktivnosti na novih lokacijah	Vsaj 5 novih dnevnih centrov	Do 2027	OZSV v sodelovanju z NVO
Krepitev programov in storitev na področju demence	Center za podporo ljudem z demenco in njihovim svojcem	Odprtje Centra za demenco	Do 2027	OZSV
	Povezovanje zdravstvene, gerontološke, socialne stroke	Organiziran strokovni posvet	Vsaki 2 leti	OZSV v sodelovanju z NVO in strokovno javnostjo
Zaveza MOL k reševanju problema starajoče se družbe	Ustanovitev Urada za stare	Delovanje Urada za stare	Do 2027	MS MOL
	Uresničevanje ciljev Akcijskega načrta za mesto,	Poročilo o izvedbi aktivnosti AN	Redna naloga	OZSV

	dostopno ljudem z oviranostmi in starejšim			
	Delovanja Sveta za vprašanje starejših občanov	Vsaj 1 srečanje SVSO na leto	Redna naloga	OZSV
Razvoj storitev na področju dolgotrajne oskrbe	Krepitev storitve pomoč na domu	Št. opravljenih ur na leto	Redna naloga	ZOD, Pristan
	Brezplačna delovna terapija na domu za uporabnice_ke	Št. uporabnic_kov	Redna naloga	ZOD v sodelovanju z OZSV
	Uvedba vsaj ene brezplačne druge storitve na domu (npr. fizioterapija, dietetika)	Št. ur posamezne storitve na leto	Do 2025	ZOD v sodelovanju z OZSV
	Vzpodbuda za uvajanje kratkotrajnih in fleksibilnih oblik namestitev	Izveden strokovni posvet na temo kratkotrajnih namestitev	Do 2025	OZSV v sodelovanju z DSO in strokovno javnostjo
	Vzpodbujanje iskanja inovativnih rešitev bivanja	Št. objav v medijih MOL	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z JSS MOL
	Vzpostavitev alternativnih oblik bivanja	Št. starejših v bivalni skupnosti	Do 2025	JSS MOL

Cilj 4: Krepitev duševnega zdravja

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih ljudem s težavami v duševnem zdravju in svojem	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za ljudi s težavami v duševnem zdravju na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Podpora programa stanovanjskih skupin	Št. vključenih uporabnic_kov na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Podpora programov s terenskim delom	Št. programov s terenskim delom	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Krepitev deinstitucionalnih storitev	Iskanje možnosti alternativnih oblik bivanja	Število organiziranih aktivnosti	Do 2027	OZSV v sodelovanju s strokovno javnostjo
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih ljudem s težavami zaradi motenj hranjenja	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za ljudi s težavami zaradi motenj hranjenja na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Ozaveščanje na področju motenj hranjenja	Ozaveščanje v medijih MOL	Število prispevkov v medijih MOL	Redna naloga	OZSV, OPVI, UM, NVO
	Izvedba delavnic v šolah	Št. šol, kjer je bila izvedena delavnica		

Cilj 5: Ničelna toleranca do nasilja

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih ženskam in otrokom, žrtvam nasilja, starim ljudem, ki doživljajo nasilje, povzročiteljem nasilja in žrtvam trgovine z ljudmi	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za ženske in otroke - žrtve nasilja na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
		Št. socialnovarstvenih programov za povzročitelje nasilja na leto		
		Št. socialnovarstvenih programov za žrtve trgovine z ljudmi na leto		
Ozaveščanje o problemu nasilja	Sodelovanje v akcijah ozaveščanja	Št. skupnih aktivnosti	Vsako leto	OZSV, JZ in JP MOL, NVO
	Objava prispevkov v reviji Ljubljana in na spletni strani MOL	Št. prispevkov v reviji Ljubljana	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
		Št. prispevkov na spletni strani		

Cilj 6: Enake možnosti za vse

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Zaveza MOL k udejananju načela enakih možnosti	Sprejem in uresničevanje ciljev Akcijskega načrta za mesto, dostopno osebam z oviranostmi in starejšim	Poročilo o izvedbi aktivnosti AN	Redna naloga	OZSV, MS MOL
	Sprejem in uresničevanje ciljev Akcijskega načrta Enakost spolov v Mestni občini Ljubljana	Poročilo o izvedbi aktivnosti AN	Redna naloga	OZSV, MS MOL
	Delovanje SOAKO	Vsaj 1 sestanek na leto	Redna naloga	SOAKO
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih otrokom in mladim iz manj spodbudnih socialnih okolij	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za otroke in mlade na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih osebam z oviranostmi	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za osebe z oviranostmi na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Podpora programom, ki omogočajo osebno asistenco uporabnicam_kom, ki je niso upravičeni po zakonu o osebni asistenci	Št. vključenih uporabnic_kov na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO

Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih LGBT+ osebam	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za LGBT+ osebe na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih imigrantkam_om	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za imigrant(k)e na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih Romom_injam	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za Rom(inj)e na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Krepitev ozaveščanja o nediskriminaciji, vključevanju drugačnih	Objava prispevkov v medijih MOL	Št. prispevkov na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Spodbujanje delavnic v šolah	Št. šol, kjer so bile izvedene delavnice	Redna naloga	OZSV, OPVI, UM, NVO

Cilj 7: Preventiva in zmanjševanje škode zaradi zasvojenosti

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih ljudem s težavami zaradi uporabe in / ali zasvojenostjo z nedovoljenimi drogami	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za ljudi s težavami zaradi uporabe in / ali zasvojenostjo z nedovoljenimi drogami na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Reševanje problematike nedovoljenih drog v Ljubljani	Redna srečanja Delovne skupine za reševanje problematike nedovoljenih drog v Ljubljani	Št. srečanj	Redna naloga	OZSV
Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih ljudem s težavami zaradi uporabe in / ali zasvojenostjo z alkoholom	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za ljudi s težavami zaradi uporabe in / ali zasvojenostjo z alkoholom leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Podpora programov, ki naslavljajo preventivno delo z mladimi	Št. programov na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Ozaveščanje na področju alkoholizma	Aktivnosti z namenom večje informiranosti in ozaveščenosti o problematiki alkoholizma	Število prispevkov v medijih MOL	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
		Vsaj 3 posveti na to temo v obdobju izvajanja Strategije		

Zagotavljanje različnih (obstojećih in novih) programov socialnega varstva, namenjenih ljudem s težavami zaradi prekomerne rabe in / ali z zasvojenostjo z s sodobnimi elektronskimi tehnologijami in spletom ter z drugimi oblikami zasvojenosti	Podpora različnih programov na tem področju	Št. socialnovarstvenih programov za ljudi s težavami zaradi zaradi prekomerne rabe in / ali z zasvojenostjo z s sodobnimi elektronskimi tehnologijami in spletom ter z drugimi oblikami zasvojenosti na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Ozaveščanje na področju elektronske zasvojenosti	Ozaveščanje o problematiki zasvojenosti z elektronskimi napravami	Število prispevkov v medijih MOL	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Spodbujanje delavnic v šolah	Št. šol, kjer so bile izvedene delavnice	Redna naloga	OZSV, OPVI, UM, NVO

Cilj 8: Krepitev kakovosti ter razvoja na področju socialnega varstva

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Stabilna podpora NVO	Večletno sofinanciranje	Št. programov, ki so v večletnem sofinanciranju	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
Krepitev sodelovanje med NVO in MOL	Redna srečanja s posamezno NVO	Vsaj 1 srečanje na 3 leta	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Redna srečanja NVO in MOL (vsaj vsako drugo leto) na posameznem področju	Št. srečanj na posameznem področju v obdobju Strategije	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Posveti na določeno temo	Vsaj en posvet na leto	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO in strokovno javnostjo
Ozaveščevalne aktivnosti	Objava prispevkov v reviji Ljubljana	Št. prispevkov v reviji Ljubljana	Redna naloga	OZSV v sodelovanju z NVO
	Ozaveščevalna kampanja	Vsaj 2 v obdobju trajanja Strategije	Do 2027	OZSV
	Objava brošure na določeno temo	1 brošura na dve leti	Redna naloga	OZSV
Naslavljanje potreb NVO na nacionalni ravni	Sodelovanje v različnih delovnih skupinah vladnih organizacij	Seznam vladnih skupin na področju socialnega varstva, kjer sodelujejo predstavniki_ce MOL	Redna naloga	OZSV
Evalvacija sofinanciranih programov	Naročilo zunanje evalvacije sofinanciranih programov	Poročilo o izvedbi evalvacije	Do 2027	OZSV

Cilj 9: Nacionalna in mednarodna prepoznavnost Ljubljane kot socialnega mesta

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Sodelovanje v mednarodnih mrežah	Sodelovanje v Socialnem forumu in delovnih skupinah Eurocities	Udeležba na srečanju Št. aktivnih prispevkov	Redna naloga	OZSV
	Sodelovanje v drugih mednarodnih mrežah / konzorcijih	Seznam mrež, kjer je OZSV aktivno sodeloval	Redna naloga	OZSV
Javni nastopi na nacionalnih in mednarodnih dogodkih	Predstavitev prispevka na dogodku	Vsaj 5 javnih nastopov na leto	Redna naloga	OZSV
Sodelovanje v (mednarodnih) projektih	Partner v projektu	Vsaj 2 projekta v času izvajanja Strategije	Do 2027	OZSV

13. Viri

Agenda 2030 za trajnostni razvoj (Agenda 2030) (2015). Dostopno na: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/uresnicevanje-agende-2030/>, 11. 3. 2021.

Evropski steber socialnih pravic (2017). Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sl, 9. 3. 2021.

Evropski steber socialnih pravic – akcijski načrt (2021). Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_en, 9. 3. 2021.

Evropski center za preprečevanje in obvladovanje bolezni (ECDC) (2020), Covid-19 situation update for EU/EEA and the UK as for week 51 2020. Dostopno na: <https://www.ecdc.europa.eu/en/cases-2019-ncov-eueea>, 27. 12. 2020.

Flaker, Vito (2020), Corona virus institucionalis – kronski institucionalni virus. *Socialno delo*, 59(4), 307-324.

Hafner, A. (2018), Motnje hranjenja. V H. Jeriček Klanšček, S. Roškar, M. Vinko & A. Hočevar Grom (ur.), *Duševno zdravje otrok in mladostnikov v Sloveniji*. Dostopno na: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/dusevno_zdravje_otrok_in_mladostnikov_v_sloveniji_19_10_18.pdf, 29. 1. 2021.

Leskošek, V., Urek, M. in Zaviršek, D. (2010). Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih. Končno poročilo 1. faze raziskovalnega projekta. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo.

Mikuš, A., Kodrič, J., Musil, B., Svetina, M in Juriševič, M. (2020), Psihosocialne posledice epidemije covid-19 in spremljajočih ukrepov za otroke, mladostnike in družine. Dostopno na <http://klinikna-psihologija.si/wp-content/uploads/2020/11/psihosocialne-posledice-epidemije-covid19-psiholo%C5%A1ka-stroka.pdf>, 12. 3. 2021.

Mestna občina Ljubljana (MOL) (2020), Koronavirus – Informacije in ukrepi. Dostopno na <https://www.ljubljana.si/sl/mestna-obcina/mestna-uprava-mu-mol/oddelki/oddelek-za-zdravje-in-socialno-varstvo/koronavirus-informacije-in-ukrepi/>, 27. 12. 2020.

Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) (2020), Tedensko število potrjenih primerov glede na najverjetnejšo lokacijo prenosa okužbe. Dostopno na <https://www.nijz.si/sl/dnevno-spremljanje-okuzb-s-sars-cov-2-covid-19>, 27. 12. 2020.

--- (2021), Kaj je duševno zdravje. Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/kaj-je-dusevno-zdravje>, 28. 1. 2021.

Organizacija združenih narodov (OZN) (2020), COVID-19 and its economic toll on women: The story behind the numbers. Dostopno na <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/9/feature-covid-19-economic-impacts-on-women>, 13. 3. 2021.

Plesničar, M, Drobnjak, M. in Filipčič, K. (2020) Kriminaliteta v času COVID-19. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 – ReNPSV13-20 (Uradni list RS, št. 39/13).

Strategija razvoja Slovenije 2030 (2017). Dostopno na: https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/SVRK/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf, 10. 3. 2021.

Statistični urad Republike Slovenije (SURS) (2019), Delovne migracije, Slovenija, 2014. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5160>, 27. 12. 2020.

--- (2019a), Delovne migracije, Slovenija, 2019. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8726>, 27. 12. 2020.

--- (2020), Stopnji tveganja revščine (12,0 %) in socialne izključenosti (14,4 %) v 2019 nižji, prag tveganja revščine višji. Dostopno na: <https://www.stat.si/statweb/news/index/8895>, 27. 12. 2020.

--- (2021), Podatkovna baza SiStat – podatki za Mestno občino Ljubljana. Dostopno na: <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>, 15. 4. 2021.

Statut Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 31/21 – uradno prečiščeno besedilo).

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) (2020), Impact of COVID-19 on people's livelihoods, their health and our food system. Dostopno na <https://www.who.int/news/item/13-10-2020-impact-of-covid-19-on-people's-livelihoods-their-health-and-our-food-systems>, 13. 3. 2021.

Zagovornik načela enakosti (2020), Priporočila Zagovornika načela enakosti glede nadaljnjih ukrepov za blaženje posledic epidemije Covid-19 z namenom preprečevanja in odprave diskriminacije. Dostopno na: <http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2020/04/Priporo%C4%8Dila-Zagovornika-na%C4%8Dela-enakosti-glede-nadaljnjih-ukrepov-za-bla%C5%BEenje-posledic-epidemije-Covid-19-z-namenom-prepre%C4%8Devanja-in-odprave-diskriminacije.pdf>, 13. 3. 2021.

Zakon o finančni razbremenitvi občin – ZFRO (Uradni list RS, št. 189/20).

Zakon o lokalni samoupravi – ZLS (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSL-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE).

Zakon o osebni asistenci - ZOA (Uradni list RS, št. 10/17 in 31/18).

Zakon o Rdečem križu Slovenije - ZRKS (Uradni list RS, št. 7/93 in 79/10).

Zakon o socialnem varstvu – ZSV (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19 in 189/20 – ZFRO).

Zakon o socialno varstvenih prejemkih – ZSVarPre (Uradni list RS, št. 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15, 88/16, 31/18 in 73/18),

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev – ZUPJS (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 88/16, 61/17 – ZUPŠ, 75/17, 77/18, 47/19 in 189/20 – ZFRO).

Univerza v Ljubljani (2019), Univerza v Ljubljani v številkah. Dostopno na: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/univerza_v_stevilkah/, 13.3.2021.

Urad za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) (2020). Poročilo o razvoju 2020. Dostopno na: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj_slovenije/2020/slovenski/POR2020.pdf, 14. 4. 2021.